

Research Paper

Measuring and Evaluating the Level of Urban Creativity Based on the Iranian-Islamic Components in Dezful City

asoud afaippour¹ N. Hajipour^{2*}

1. Professor, Department of Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
2. PhD Student of Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

 DOI:10.22124/gscaj.2022.21152.1128

Received: 2021/11/24

 DOR:20.1001.1.27831191.1401.3.2.1.6

Accepted: 2022/03/05

Abstract

From the perspective of cultural geography, Iranian cities with the benefit of worldview and Iranian Islamic culture have the necessary talent to achieve urban creativity. If the conditions are right, Iranian cities will be able to take effective steps to achieve a creative Iranian-Islamic city in competition with other cities in the world. Therefore, the main purpose of this study is to measure and evaluate the level of urban creativity based on the Iranian-Islamic components in the city of Dezful. It was applied research in terms of purpose and descriptive-analytical-comparative in terms of method and nature. The data collection method was the library (statistics and upstream documents) and survey (questionnaire), which were analyzed using the Mabak technique. The results showed that districts 1 and 2, with 0.323 and 0.030, respectively, have the highest rate of urban creativity, i.e., the conditions for the development of urban creativity and also the adoption of creative city conditions based on Iranian-Islamic components, and district 3 with -0.239 was in a deprived situation, i.e., the need to reform and improve the planning methods of the creative city based on Iranian-Islamic principles.

Keywords: Urban Creativity, Islamic City, Iranian-Islamic Indicators, Dezful City.

Highlight

- Dezful city is a treasure of capabilities from the point of view of geographical, cultural, historical, architectural and human indicators. It is necessary to develop the key components of urban creativity, including the creative class, design and architecture, in its nascent areas.
- In case of proper planning to identify, localize and promote the criteria and indicators of urban creativity, the necessary conditions for realizing a creative city can be achieved based on the spatial indicators derived from Iranian Islamic culture.

Extended Abstract

Introduction

The Islamic Iranian city needs creative organizations, creative political culture, creative leadership, multi-level and public participation, and active social participation to promote creativity and benefit from the advantages of the creative city. In Iranian-Islamic culture, the city is a comprehensive concept. It consists of various cultural, social, economic, historical, and natural dimensions that result from the interaction among these factors and the set of their effects and outcomes, shaping its structure. The city of Dezful, as one of Iran's original and historic cities, has a unique identity. The most important factors shaping the city's identity are the Dez River, historic bridges, historic mosques, religious monuments, handicrafts, and Islamic features. Also, in Islamic cities, the emphasis on urban creativity and Iranian-Islamic components and characteristics is one of the most important goals of optimal and sustainable urban development.

* Corresponding Author: n-hajipour@stu.scu.ac.ir

Methodology

It was applied research in terms of purpose and descriptive-analytical-comparative in terms of method and nature. The data collection method was the library (statistics and upstream documents) and survey (questionnaire), which were analyzed using the Mabak technique. After studying the theoretical foundations and background of research related to the evaluation of urban creativity, the components were extracted in the form of dimensions of urban creativity with an emphasis on the Iranian-Islamic basis. Accordingly, the proposed criteria have been evaluated by local elites. Due to the uncertainty of the number of experts in the field under study, a purposeful sampling and questionnaire survey was performed among 35 people. Then, the collected data were evaluated using SPSS software. The Cronbach's alpha test was used to measure the reliability of the research instrument ($\alpha=0.847$). Also, the face and content validity tests were used to test the validity. The status of urban creativity was assessed based on the Iranian-Islamic components of the regions, using a t-test. In the second stage, the data was entered into the Excel environment. The urban areas were measured and ranked in terms of urban creativity using the Mabak technique and its process.

Results and discussion

Using the MABAC technique, the distance matrix of the urban creativity index has been calculated based on Iranian-Islamic components in urban areas of Dezful. Distance analysis of options has shown that in terms of the creative class, region 2 (0.078) had the highest enjoyment in urban creativity, and region 3 (-0.042) had the least enjoyment in urban creativity. Regarding cultural and religious creativity, region 2 (0.105) had the most, and region 3 (-0.125) had the least urban creativity. Regarding historical creativity, region 2 (0.098) had the most, and region 1 (-0.082) had the least amount of urban creativity based on Iranian-Islamic components. Regarding ecological creativity, region 2 had the most with (0.042), and region 1 had the least with (-0.038) in urban creativity. Regarding economic creativity, region 3 has the highest, and region 2 (-0.041) had the lowest level of urban creativity. Regarding social creativity, region 2 has the highest, and region 1 has the lowest value in urban creativity. Regarding design and architecture creativity, region 2 has the highest urban creativity, and region 3 has the lowest urban creativity based on Iranian-Islamic components. And finally, about the distributing communication creativity in urban areas of Dezful; region 3 with 0.050 in the best and most enjoyable state and region 2 in the worst urban creativity is based on Iranian-Islamic components.

Conclusion

Finally, according to the results and based on the combination of indicators, it can be said that regions 2 and 1 have the highest amount of urban creativity based on the Iranian-Islamic components, respectively. Region 3, with a value of -0.239, is deprived of urban creativity indicators and distribution conditions based on Iranian-Islamic components. Therefore, it can be said that comparative analysis and indicators of urban creativity indicators in the urban areas of Dezful are distributed unbalanced, and it is necessary to adopt operational and managerial solutions in each of the key indicators to prevent polarization of facilities. Facilities and services in urban areas should also be prohibited in terms of urban creativity based on Iranian-Islamic components.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Citation:

Safāeepour, M., Hājipour, N. (2022). Measuring and Evaluating the Level of Urban Creativity Based on the Iranian-Islamic Components in Dezful City. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 3(9), pp. 1-25. DOI:10.22124/gscaj.2022.21152.1128

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

سنجش و ارزیابی میزان خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی در شهر دزفول

مسعود صفایی پور^۱، نازنین حاجی پور^{۲*}

۱. استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

DOI:10.22124/gscj.2022.21152.1128

DOR:20.1001.1.27831191.1401.3.2.1.6

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۹/۰۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۱۴

چکیده

از منظر جغرافیای فرهنگی، شهرهای ایرانی با بهره‌مندی از جهان‌بینی و فرهنگ ایرانی - اسلامی استعداد لازم برای احراز خلاقیت شهری را دارا هستند. در صورت فراهم بودن شرایط، شهرهای ایرانی قادر خواهند بود در رقابت با سایر شهرهای دنیا گام‌های مؤثری برای تحقق شهر خلاق ایرانی - اسلامی بردارند. لذا هدف اصلی پژوهش حاضر سنجش و ارزیابی میزان خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی در شهر دزفول می‌باشد. این پژوهش از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش و ماهیت، توصیفی - تحلیلی - مقایسه‌ای می‌باشد. شیوه گردآوری داده‌ها و اطلاعات به دو روش کتابخانه‌ای (آمارنامه و اسناد فرادست) و پیمایشی (پرسشنامه‌ای) که با استفاده از تکنیک ماباک تحلیل شده است. نتایج به‌دست آمده نشان داده است که مناطق دو و یک به ترتیب با ۰/۳۲۳ و ۰/۰۳۰ دارای بیشترین میزان خلاقیت شهری یعنی مهیا بودن شرایط برای توسعه خلاقیت شهری و همچنین اتخاذ شرایط شهر خلاق بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی می‌باشند و منطقه سه با ۰/۲۳۹ - در وضعیت محروم یعنی نیازمند به اصلاح و بهبود روش‌های برنامه‌ریزی شهر خلاق بر اساس اصول ایرانی اسلامی می‌باشد.

واژگان کلیدی: خلاقیت شهری، شهر اسلامی، مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی، شهر دزفول.

نکات برجسته:

- شهر دزفول از منظر شاخص‌های جغرافیایی، فرهنگی، تاریخی، معماری و انسانی گنجینه‌ای از قابلیت‌ها است و لازم است در مناطق نوپای آن، مؤلفه‌های کلیدی خلاقیت شهری از جمله طبقه خلاق، طراحی و معماری به‌صورت کاملاً تخصصی توسعه پیدا کنند.
- در صورت برنامه‌ریزی مناسب برای شناسایی، بومی‌سازی و ارتقاء معیارها و شاخص‌های خلاقیت شهری، بسترهای لازم برای تحقق شهر خلاق بر اساس شاخص‌های مکانی منبعث از فرهنگ ایرانی اسلامی قابل تحقق است.

۱. مقدمه

امروزه تغییرات جوامع با سرعت بیشتری به وقوع می‌پیوندند و تمایل روزافزون به جهانی شدن به همراه حفظ ویژگی‌های ملی، قومی و فرهنگی و بسیاری عوامل دیگر، لزوم درک بهتر از تغییرات و آینده را برای دولت‌ها، کسب و کارها، سازمان‌ها و مردم ایجاد می‌کند. از سویی دیگر می‌توان شاهد افزایش روزافزون رویدادهایی بود که در سرتاسر جهان جریان می‌یابند (آی‌شم، ۱۳۹۹: ۱۹۶). شهرها برای این‌که بتوانند به‌طور مؤثری تقاضاهای در حال تغییر امروزی را برآورده سازند، نیازمند تفکر خلاق، وجود فضاها و محیط‌های شهری جذاب و خلاق و نیز رهبری خلاق هستند (Mouratidis, 2021: 22). به‌گونه‌ای که در دو دهه گذشته بحثی قطبی در مورد شهرهای خلاق برگرفته از این شیوه تفکر دیده شده است که بر اهمیت خوش‌بینانه برای یک بخش رشد جدید تأکید دارد یا بر تأثیر منفی آن بر جامعه شهری تأکید دارد (Kozina and et al, 2020: 2) همچنین در زمینه‌های مختلف برنامه‌ریزی شهری، پروژه‌های شهری به تدریج پیشرفت کرده‌اند (Han & et al, 2021: 80). که از جمله آنها توسعه خلاقیت در شهرها است؛ به شیوه‌ای که خلاقیت به یک استراتژی در ساخت مکان‌ها تبدیل شده است، شهرها و مناطقی که می‌خواهند جذابیت خود را افزایش دهند، باید از صنایع خلاق حمایت کنند یا شهرهایی خلاق شوند (Richard, 2020: 11).

اگر خلاقیت و نوآوری را از صحنه زندگی بشر کنار بگذاریم در واقع مانع حرکت، پویایی، بقا و حیات زندگی بشر و شهرها شده‌ایم. بنابراین در عصر حاضر، شهروندان خلاق، مدیران خلاق و شهرهای خلاق اضلاع مثلث خلاقیت هستند که بدون هر یک خلاقیت و نوآوری به سر منزل مقصود نمی‌رسد و به دلیل آنکه شهروندان خلاق و کارآفرین به‌عنوان عامل مزیت رقابتی شهرها به حساب می‌آیند، در صورت نهادینه شدن خلاقیت و تولید فکر و اندیشه نو، شهرها تبدیل به یک شهر خلاق، نوآور و شکوفا می‌شوند و حاصل آن هم‌افزایی در خلاقیت و نوآوری شهری است که در نهایت منجر به ارتقای کیفیت زندگی، و به‌طور سودمندی شرایط کمی و کیفی و زیستی را در شهرها ارتقاء می‌دهند (مطلبیان و رحمانی، ۱۳۹۹: ۱۱۲). امروزه مفهوم شهر خلاق عموماً توسط برنامه‌ریزان شهری، طراحان شهری، مدیران شهری، تجار و هر کسی که به توسعه شهرها علاقه‌مند هستند با هدف بازتعریفی از شهر به‌عنوان یک مرکز خلاق بسط پیدا کرده است. از آنجایی که تحقق عملی شهر خلاق به میزان زیادی بر شاخص‌های مهم جغرافیایی یعنی ساکنین، مکان‌ها و فضاهای شهری وابسته است، متخصصان جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری نیز در چارچوب پارادایم‌های موجود در جغرافیای فرهنگی، برنامه‌ریزی شهری و جغرافیای شهری به بررسی جایگاه علم جغرافیا و اهمیت آن در هدایت شهرها به سمت خلاقیت شهری می‌کوشند. امروزه وجود گوناگونی‌های جغرافیایی (مکانی، فضایی، فرهنگی، اقتصادی و...) در بین شهرهای دنیا انگیزه‌ای است که شهرها برای پیوستن به شبکه جهانی شهرهای خلاق به رقابت با سایر شهرها بپردازند (امینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۸-۲۹).

شهرهای ایرانی با برخورداری از پیشینه تاریخی درخشان در شهرنشینی، تجربه نمودن تحولات تاریخی وسیع در برهه‌های مختلف، از ایران باستان تا زمان معاصر، از منظر چارچوب‌های فرهنگ شهری، سیاست شهری، اقتصاد شهری، شاخص‌های دینی و مذهبی و ... از متنوع‌ترین شهرها در دنیا به حساب می‌آید. بنابراین شناسایی این قابلیت‌های سرمایه‌گذاری، تقویت و بهینه‌سازی و در نهایت نمود عینی آنها در شاخص‌های مکانی و فضایی شهرهای ایرانی می‌تواند زمینه‌ساز حرکت شهرها به سمت شهر خلاق در دنیای در حال تغییر و تحول باشد. در این میان فرهنگ ایرانی و اسلامی به مثابه منبع و جایگاهی برای اقدام خلاق در حکم بستری برای توسعه خلاقانه شهرهای ایرانی - اسلامی است (امینی قشلاقی، ۱۳۹۵: ۳). همچنین، در تاریخ اسلام، شهر دارای جایگاه و ساختار متفاوتی نسبت به سایر نگرش‌ها است. این تفاوت، از زاویه نگاه اسلام نسبت به زندگی انسان حاصل می‌شود؛ زیرا انسان در نگاه اسلامی، نه موجودی صرفاً این جهانی و مادی، بلکه موجودی چندبعدی و در حال تعالی و سیر به سوی تکامل الهی است و باید در بستری زندگی کند که بهترین و آسان‌ترین مجال برای رسیدن به این غایت فراهم شود. بر این اساس، شهر در نگاه اسلامی، مکانی مناسب با جمعیت و طبیعت تعریف شده است که نیازمند توجه ویژه با ساختار، اصول و قواعد خاص خود است (بلایی اسکویی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲۶).

از آنجایی که امروزه نبود الگویی متناسب با بستر اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی و همچنین تکیه بر الگوهای وارداتی، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران را با مشکل روبه‌رو کرده و این موضوع یکی از عواملی است که میزان تحقق اجرای برنامه‌ها و طرح‌ها را به حداقل رسانده است. به صورتی که بیشتر الگوهای موجود برخاسته از نظام سرمایه‌داری است و جز منافع خود، هدف دیگری را دنبال نمی‌کند (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۸). بنابراین، با توجه به اینکه، شهر همیشه پویا و در تکاپوست و بسته به شرایط زمانی- فضایی و تحت تأثیر فرایندهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و نهادی، آستان تحولات گسترده‌ای بوده و الگوهای فضایی مختلفی را به خود دیده است. در شهرهای اسلامی نیز این تحولات و پویایی‌ها، تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند اهمیت اسلام در فرایند شکل‌گیری آنها، تأثیرپذیری از اصول جهان‌بینی توحیدی، فرایندهای برون‌زا (مانند استعمار و جهانی شدن) و عوامل درون‌زا (دولت، مدیریت شهری و...)، شکل فضایی پیچیده‌ای به خود گرفته‌اند. به این معنی که این شهرها درصدد عبور از میراث، سنت و فرهنگ خود یعنی اسلام هستند و دیگر مفهوم شهر اسلامی مستقل و خاص را تداعی نمی‌کنند (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۱).

از آنجایی که بخشی از شاخص‌های تدوین شده برای شهر خلاق از سوی نظریه‌پردازان غربی بر مبنای جهان‌بینی توسعه‌گرا و برگرفته از نظام فکری اومانیستی و سرمایه‌داری است، با روح برنامه‌ریزی شهر خلاق بر اساس فرهنگ، اعتقادات، باورها، معرفت‌ها، جهان‌بینی و ارزش‌های انسانی حاکم در جامعه شهری ایرانی مغایرت دارد. زیرا هر جامعه شهری مشکلات خاص خودش را دارد و برای حل مشکلات خود به سازمان‌دهی چهارچوب تفویض و یا به سازمان‌دهی اندیشه بومی نیاز دارد؛ بنابراین طبیعی است که نظریه‌های برنامه‌ریزی شهر خلاق غربی انطباق درستی با وضعیت فرهنگی حاکم در شهرهای ایران را نداشته باشد و نتواند به مشکلات آنان پاسخ گوید. رویکرد غالب در نظریه شهر خلاق غربی نسبت به شهر، رویکرد نئوکلاسیک است که شعار اصلی این رویکرد عبارت است از اینکه؛ همه چیز اقتصادی است. لذا این‌گونه دیدگاه‌های یکسونگرانه به شهر خلاق موجب به حاشیه رفتن تقدس‌گرایی، نقش مذهب و نادیده گرفته شدن رمزا و نمادهای مقدس در فضای شهری می‌شود. حال، راهکار برون رفت از این معضل، تدوین و تبیین شاخص‌های توسعه خلاق محور در شهر ایرانی - اسلامی است، زیرا این مسأله با بسنده کردن به یافته‌های مطالعات جدید در کشورهای دیگر دنیا، امکان‌پذیر نیست. در این راستا لازم است آموزه‌های دینی و مذهبی و تجربه تمدنی و تاریخی ایرانیان در شهرنشینی را برای آگاهی از اهداف، ویژگی‌ها، راهکارها و تکیه‌گاه‌های شهر خلاق ایرانی اسلامی بازکوی کرد و از آن‌ها برای تدوین شاخص‌ها بهره گرفت (برازنده، ۱۳۹۷: ۵-۳). همچنین ایرانیان در طول تاریخ چند هزار ساله معماری و شهرسازی این سرزمین سعی نموده‌اند تا با تدابیر گوناگون محیطی مناسب را جهت زندگی خویش ایجاد نمایند. اما در دوره معاصر به دلایل مختلف تغییراتی در الگوی زیست قشر وسیعی از جامعه به‌وجود آمده است و ایجاد شکاف میان وضعیت موجود عصر حاضر با سیر تکامل دستاوردهای پیشکسوتان معماری و شهرسازی، موجب تولید فضایی ناخوانا در شهرهای معاصر گردیده است. عدم تطابق بناهای سنتی با نیازهای دوران صنعتی و تکنولوژی و شرایط اسفبار شهرهای بزرگ، نوعی بازنگری را در زمینه سامان‌دهی و پردازش محیط انسانی طلب می‌کند (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲).

شهر دزفول که یکی از قدیمی‌ترین شهرهای استان خوزستان است در جنوب غربی ایران قرار دارد و همان‌طور که از نامش پیداست دزفول یعنی قلعه پل که در کنار رودخانه (دز) واقع شده نیز از این قاعده مستثنی نیست و باوجود بافت قدیمی بسیار با ارزش، به‌دلیل وجود کاربری‌های صنعتی و نظامی دچار شکاف میان مناطق (قدیم و جدید) شده است. اگرچه عوامل نظامی و دفاعی مهم‌ترین نقش را در ایجاد اولیه شهر دزفول داشته‌اند اما نحوه شکل‌گیری، استقرار و گسترش شهر از عوامل طبیعی و محیطی (رودخانه) تبعیت داشته است. شهر دزفول از بهم پیوستگی محلاتی تشکیل شده که این محلات با توجه به استقرارشان در سطح شهر، از ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی متفاوتی نسبت به هم برخوردارند (دیده بان و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۵) و هویت فرهنگی به‌عنوان عاملی جهت‌دهنده، موجب پیدایش شیوه‌های منحصر بفردی در معماری آن شده است. این شهر همچون دیگر شهرهای ایرانی اسلامی دارای فضاهایی مانند مسجد

جامع، بازار، مراکز حکومتی- اجتماعی، فضاهای مسکونی و ... است که بسیاری از بناهای کهن آن به ثبت میراث فرهنگی درآمده است. بنابراین با اتکاء به این معیارها، و برنامه‌ریزی مدون می‌توان زمینه را برای تعدیل چالش‌ها، زیست‌پذیری و افزایش قدرت رقابتی آن با سایر شهرهای اسلامی - ایرانی را فراهم نمود. لذا در این پژوهش تلاش می‌شود با تبیین شاخص‌ها و معیارهای خلاقیت شهری، بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی، میزان خلاقیت در مناطق شهر دزفول مورد ارزیابی قرار گیرد و سپس با مطالعه تطبیقی مناطق به سطح‌بندی آن‌ها پرداخته شود و در نهایت راهکارهایی مناسب جهت افزایش خلاقیت شهری ارائه خواهد شد. به این راستا، پژوهش حاضر، در پی پاسخ به سؤالات زیر می‌باشد:

میزان خلاقیت شهری بر مبنای شاخص‌های ایرانی- اسلامی در شهر دزفول به چه صورت می‌باشد؟

هر کدام از مناطق شهر دزفول از لحاظ میزان خلاقیت شهری بر مبنای شاخص‌های ایرانی- اسلامی در چه جایگاه و اولویتی قرار دارند؟

برای دستیابی به پیوندی بین شهرسازی گذشته و حال و ایجاد تداوم و استمرار بین این دو باید به گذشته شهرسازی و معماری توجهی عمیق داشت، البته رویکرد تاریخی به شهرسازی قصد تاریخ نگاری ندارد بلکه واکاوی این مفاهیم به منظور تحقق ارتباطی هماهنگ میان شهرهای قدیم و جدید را جستجو می‌کند. با نگاهی به بافت‌های تاریخی، این نکته مشهود است که شکل‌گیری و حیات آن‌ها در تداومی تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی به صورتی هماهنگ و منسجم عیان گردیده است (پورجعفر و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱). معماری سنتی، به دلیل داشتن پشتوانه فرهنگی و اعتقادی، از اصول فلسفی برخوردار است و در مواردی که در زمان پیدایش خود نیازهای فیزیکی و کاربردی جامعه را برآورده می‌کرده، از سایر اصول نیز بهره می‌گرفته است. بر همین اساس است که حفظ فرهنگ و اعتقادات یک ملت در معماری، از اهمیتی والا برخوردار است و هویت فرهنگی، بدون تردید، به رعایت سنت‌ها و اعتقادات قومی بستگی دارد (آیوازیان، ۱۳۷۶: ۴۵). پیوند میان انسان، معماری و عالم، وجود پایه شناخت معماری سنتی اسلامی است که قواعد معماری قدسی را عملاً از مسجد تا هر بنای دیگر، و در نهایت تا طراحی شهرهای کوچک و بزرگ تعمیم می‌دهد. این پیوند از قانون الهی ریشه می‌گیرد و به واسطه آن استمرار می‌یابد. باتوجه به اینکه هدف طراحی شهری در نهایت نظم دهی به ترکیب فضایی- کالبدی ساختار فضایی شهر است (Tavassoli, 2003) بنابراین درک نظم و اصول حاکم بر ساختار شهرهای گذشته طراح را در مهم‌ترین هدف وی مدد می‌نماید (طیبیان، ۱۳۹۰: ۷۰). از طرفی، با توجه به تغییرات بسیار عمیقی که در شهرها در حال وقوع است، تئوری «شهر خلاق»، به‌عنوان یک روش راهبردی در عرصه تفکر، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های شهری مطرح شده است. شهر خلاق ابتکار جدیدی برای برای گذار شهر از حالت ایستایی به تکامل داشته است و از آنجایی که یکی از بسترها و نمودهای اصلی خلاقیت در شهرها، بافت مکانی و فضایی شهرهاست، بدین صورت وجود مکان‌ها و فضاهای خلاقیت زا، در توسعه خلاق محور شهرها نقش بی‌بدیل را ایفا می‌کنند. بیشتر عینیت خلاقیت در شهرهای ایرانی - اسلامی، در چهارچوب جغرافیای فرهنگی، در مکان‌ها و فضاهای جغرافیایی شهر، نمود پیدا می‌کند. لذا بررسی‌های جغرافیایی از زیربنایی‌ترین مؤلفه‌های ارزیابی میزان خلاقیت شهرها است (برازنده، ۱۳۹۷: ۲).

۲. مبانی نظری

وجود یک شهر در تمدن بسیار مهم است. این نه تنها به‌عنوان یک زیستگاه جسمی است که در آن گروهی از انسان‌ها با هم زندگی می‌کنند، بلکه به‌عنوان مکانی برای توسعه و تبدیل شدن یک جامعه به جامعه‌ای نجیب و مرفه است (Budiman, 2019: 31). در این میان، شهرها بردارهای اساسی برای توسعه اقتصادی و پایدار در سراسر جهان هستند، به‌عنوان یک نتیجه از جهانی شدن و بحران‌های اخیر اقتصادی، مالی، اجتماعی و زیست‌محیطی هستند. در این ارتباط، خلاقیت، هوشمندی و پایداری شهری از ابعاد جدایی‌ناپذیر آن شهرها هستند، زیرا وقتی با شبکه‌هایی که از آن منشأ می‌گیرند هماهنگی داشته باشند، می‌توانند پیش‌بینی‌کننده عملکرد بهتر آن‌ها باشند (Rodrigues & Franco, 2018: 52).

بنابراین شهرها همیشه مراکزی برای ابداع و نوآوری خلاقیت هستند. به گفته مامفورد، شهر محل تجلی تمدن است که طی قرن‌ها، نوآوری‌های زیادی را پدید آورده است. ایده شهر خلاق را ریچارد فلوریدا در دهه ۱۹۹۰ مطرح کرد. او با در نظر گرفتن زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی خلاقیت تلاش کرد، تبلور این مورد در شهر را در قالب مفهوم شهر خلاق صورت‌بندی کند و همچنین معتقد است که شهرها ظرف بروز خلاقیت هستند که همیشه چرخ‌های حرکت، تمرکز و هدایت انرژی خلاق بشر بوده‌اند. به عبارتی خلاقیت شهری به‌عنوان یک رویکرد راهبردی می‌تواند کیفیت زیستن در شهر را تحت تأثیر قرار دهد (مطلبیان و رحمانی، ۱۳۹۹: ۱۱۵).

لذا می‌توان گفت آنچه در شکل‌گیری کالبد شهر نقش ایفا می‌کند؛ ناشی از ارزش‌ها و عقاید، شرایط سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اقلیمی است. در قالب کلی، «مؤلفه‌های طبیعی» (جغرافیا و سرزمین، آب و هوا، پوشش گیاهی، توپوگرافی و غیره)، «مؤلفه‌های مصنوع» (کلیت فرم شهر، استخوان‌بندی و ساخت شهر، شاخص‌های مهم شهری شامل کانون‌های مذهبی، میادین و بناهای مهم شهری، بازارها، محله و واحدهای همسایگی و مسکن) و «مؤلفه‌های انسانی» (وجه فکری و عقیدتی، وجه عملی و رفتاری، زمامداری شهر) هستند که کلیت یک شهر را شکل می‌دهند (بلالی اسکویی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۲) و با این لحاظ، ریشه‌های جنبش شهرهای خلاق را باید در شرایط اجتماعی-اقتصادی و سیاسی متغیر پس از جنگ جهانی دوم جستجو کرد، زمانی که کشورهای پیشرفته صنعتی بهره‌وری را افزایش دادند، تولید سنتی را به کشورهای در حال توسعه منتقل کردند و با ترجیح خدمات وارد دوران پسا صنعتی شدند (Kozina et al, 2020: 101).

در این بین توجه به مؤلفه‌های شهرهای سنتی نیز دارای اهمیت و اولویت اولیه‌ای برای شهرها می‌باشد که نمونه‌ای از آنها شهرهای ایرانی-اسلامی است (پوراحمد و موسوی، ۱۳۸۹: ۶). به عبارت دیگر شهر اسلامی ارکانی دارد که بدون هر یک از آنها، ظهور آنها ممکن نخواهد بود. برای ظهور شهر اسلامی، انطباق و هم‌پوشانی سه فضا یا سه عنصر به مثابه ارکان آن ضرورت دارد. این سه فضا عبارت است از: فضای فکری، فضای عملی و فضای عینی یا فضای کالبدی. در حقیقت شهر اسلامی فقط کالبد نیست و علاوه بر کالبد دو مقوله مهم دیگر نیز در تعریف شهر اسلامی و تجلی آن ایفای نقش می‌کنند. عنصر اصلی نیز مؤمن یا انسان است. عنصر بعدی قوانین حاکم بر شهر و بر همه روابطی است که بین انسان‌ها و طبیعت و آثار انسانی حاکم است (نقی زاده، ۱۳۸۹: ۶).

شهرهای ایرانی اسلامی در نوبه خود دارای مشکلات و مسائل ویژه خود هستند که در رویکردهای نوین برنامه‌ریزی شهری نیز این مسائل به سهولت قابل مشاهده می‌باشد که از جمله توجه به رویکردهای خلاقیت شهری است. لذا در رویکردهای نوین به شهر، شهر خلاق به‌عنوان یک روش راهبردی در عرصه تفکر، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های شهری مطرح شده است. در این بین یکی از مشکلات مهم که مدیریت شهری امروز با آن مواجه است، این است که چگونه شناخت و درک خود از خلاقیت را به‌عنوان محرک اصلی رشد به سیاست‌ها، خط مشی‌ها و راهبردهای شهری جامع و یکپارچه در دیگر نهادها و دستگاه‌های ذی‌صلاح و ذی‌نفوذ در تحقق چشم‌انداز شهر خلاق به شیوه‌ای هماهنگ تبیین و تفسیر نماید (مطلبیان و رحمانی، ۱۳۹۹: ۱۱۷).

در واقع حرکت به سمت خلاقیت شهری نقش کلیدی و مؤثر در برنامه‌ریزی و مدیریت بهینه شهری است. خلاقیت، وسیله‌ای برای حفظ هویت فرهنگی و گسترش نشاط اقتصادی و سرزندگی اجتماعی است. تجربه نشان داده است شهرهای موفق در اقتصاد نوین، شهرهایی هستند که سرمایه‌گذاری بسیار زیادی برای افزایش ظرفیت‌های خود در خلاقیت انجام داده و اهمیت ظرفیت‌های بومی و میراث فرهنگی خود را درک کرده‌اند (مختاری و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۴). خلاقیت تنها داشتن ایده‌های جدید نیست، بلکه قابلیت یک سازمان در ابراز قاطعانه خود در زمینه تغییر محیط جاری به محیط کاری پویا است (جعفرزاده، ۱۳۹۹: ۵۷).

درباره شهرها و مناطق خلاق نیز اولین بار «دبور» در سال ۱۹۶۷ مبحثی را تحت‌عنوان «شهر تماشایی یا شهر نمایش» مطرح کرد. نظریه شهر خلاق در جهت پیدا کردن پاسخی به رشد فزاینده شهرنشینی و مشکلات ناشی از آن در دهه ۱۹۸۰ مطرح و به شکل تخصصی و گسترده از سال ۲۰۰۰ ایده پردازی در مورد آن شروع شد (Landry, 2008).

142). شهر خلاق به عنوان استراتژی امیدبخشی برای ساکنان شهرهاست که کمک می‌کند آنها تصورات ذهنی خود را پرورش دهند، استعدادهای خود را شکوفا سازند و در نهایت شهر خود را به طور اساسی بسازند و زمینه توسعه شهری را فراهم آورند (jopek, 2014: 183).

مفهوم شهر خلاق مفهومی متنوع و وسیع است. در یک مفهوم، شهرهای خلاق شهرهایی هستند که قادرند راه حل‌های جدیدی برای مشکلات روزمره‌شان ارائه دهند. مفهوم دیگر شهرهای خلاق بر تولیدات فرهنگی متمرکز است؛ یعنی تولید کالا و خدمات فرهنگی با فعالیت‌هایی در ارتباط قرار می‌گیرد که مرکز خلاقیت به شمار می‌آیند. مفهوم شهرهای خلاق با بسیاری از مفاهیم دیگر پیوند خورده است؛ از جمله آن‌ها می‌توان اشاره کرد به صنایع خلاق، صنایع فرهنگی، فعالیت‌های فرهنگی و فعالیت‌های هنری شهر و اقتصاد دانایی (ربانی خوراسگانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۱). در شهر خلاق مسائل شهری به صورت خلاقانه و با تفکر جمعی صاحبان اصلی فضاهای شهری، یعنی شهروندان و صاحبان مشاغل، در کنار مدیران و برنامه‌ریزان شهری مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای جذب سرمایه‌های انسانی و خلاق، شهرها و مناطق وابسته به آن باید ویژگی‌های خاص داشته باشند که بتوانند به شهر خلاق تبدیل شوند (احمدزاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴۶).

حرکت به سوی شهر خلاق در مکاتب مختلف بسیار متفاوت می‌باشد. در مکتب نئولیبرال، تحقق شهر خلاق به شیوه جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی صورت می‌گیرد، در این مکتب شهرهای رقابت شکل می‌گیرند و این شهرها با ارائه منابع گسترده، نیروی کار ماهر را جذب می‌کنند و از آنها به عنوان طعمه برای سرمایه‌گذاری مستقیم استفاده می‌کنند. پیروان دیدگاه سوسیال دموکرات معتقدند که هر فرد باید یک شهروند خلاق باشد و مهم‌ترین هدف شهر خلاق، تولید ثروت برای افزایش میزان رفاه شهروندان است. در مجموع در این مکتب، نظریه‌ها و کاربردهای عملی طبقه خلاق، تأثیر عمده‌ای در مفهوم اقتصاد محوری شهرهای خلاق دارند. در مطالعات گسترده طبقه‌بندی شده به وسیله سازمان‌های توسعه اقتصادی، طبقه خلاق و گفتمان ظهور استعدادها و نوآوری‌ها، در اواسط دهه ۱۹۹۱ یک جمعیت جدیدی از نخبگان جامعه با ایده‌های جدید و راه‌های تحقق نوآوری و خلاقیت در شهرها را توصیف کردند که در راستای تحقق شهر خلاق و بالا بردن کیفیت زندگی شهروندان بوده است (آفتاب و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۹۳ به نقل از Gertler, 2004). بنابراین با توجه به این رویکردها، ایجاد محیط زندگی مسلمانان و ارتباط عناصر تشکیل دهنده آن بر مبنای اصول و مفاهیم اسلامی، حالتی بسیار جدی و حیاتی به خود می‌گیرد؛ زیرا کالبد برآمده از این اصول و ارزش‌ها، امکان ظهور و بروز رفتارهای ناهنجار را تعدیل می‌سازد. به بیان دیگر، اگر تأثیر معماری و شهر بر رفتارهای انسان پذیرفته شود؛ شهر بنا شده بر مبنای ارزش‌های اسلامی، در افزایش روح هدایت و تقوا مؤثر خواهد بود. تجلی صفات شهر اسلام از دیدگاه تعالیم اسلامی در کالبد و سیمای شهر، چهره‌ای از شهر «اسوه» اسلامی در ذهن خلق می‌کند. شهری که صاحب این اندازه از ارزش‌ها باشد؛ آینه‌ای است برای بازتاب ارزش‌های تعالی یافته اسلامی که با ارتقای فرهنگ ناب خودی در آن، زمینه تعالی شهروندان فراهم آید (بلایی اسکویی، ۱۳۹۸: ۱۲۸). بنابراین توجه به مؤلفه‌های خلاقیت شهری امری مهم و اساسی برای شهرهای اسلامی- ایرانی است.

۱.۲. ابعاد و شاخص‌های خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی

جهت توسعه شهری خلاق، نیازمند شناسایی و تعیین عناصر کلیدی شهر خلاق هستند تا از طریق اتکاء به نیروهای پیشران، شهرها را از حالت ایستا خارج کرده و به شهرهای پویا و زنده تبدیل نمایند. علاوه بر این در گفتمان نوین توسعه شهری مباحث جدیدی مانند تغییرات اقلیمی، جهانی شدن و بحران‌های زیست محیطی (Evers, 2010)، توسعه محلی (healey, 2015)، رشد شهرنشینی (Moriarty and Honnery, 2015)، مهاجرت، سیاست‌های رشد جمعیت (Amcoff & Wes tholm, 2007)، توسعه اطلاعات و ارتباطات، ترافیک (Letaifa, 2015)، پیاده‌مداری و حقوق شهروندی (Toutakhane & Mofareh, 2017) از جمله عواملی هستند که ضرورت شکل‌گیری شهرهای خلاق را دوچندان کرده است.

جدول ۱. شاخص‌ها و ابعاد مورد نظر در خلاقیت شهری و شرح مختصر آنها

شاخص	ابعاد	شاخص	ابعاد
شاخص خلاقیت اروپایی (ECI) ^۱	فناوری، سرمایه انسانی، تنوع	شاخص خلاقیت جامعه ^۲ (SV_CCI)	فرهنگ و مشارکت
شاخص موسسه پژوهشی خلاقیت (CCI)	سرمایه‌ها و جریان‌های خلاق	شاخص شهر خلاق فلوریدا ^۳ (FCI)	تولید و اشتغال فعال
شاخص شهر خلاق ^۴	ابداع، پژوهش و توسعه	شاخص ساساکی ^۵	کیفیت زندگی، فرهنگ و مشارکت
شاخص خلاقیت جهانی ^۶ (GCI)	فناوری، استعداد و مدارا	شاخص شهر خلاق چارلز لندری ^۷ (LCI)	تحمل و مدارا، ظرفیت پایدار شهری
شاخص خلاقیت چک ^۸ (CZCI)	مکان، منابع و تجهیزات	شاخص شهر خلاق وانولو ^۹	فناوری، فرهنگ، محیط و تعاملات اجتماعی
شاخص خلاقیت هلسینکی ^{۱۰}	اقتصاد، فرهنگ، تکنولوژی	شاخص قدرت خلاق (CVI)	هنر، سلامت، اقتصاد خلاق

منبع: (مختاری ملک آبادی، ۱۳۹۵: ۱۶۴؛ فتوحی مهربانی، ۱۳۹۵: ۱۰۲؛ مختاری و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۶ و مطالعات پیشینه نگارنده)

شهرهای ایرانی - اسلامی نیز دارای هم‌پوشانی‌هایی است و شاخص‌های متعددی را می‌توان برای آن متصور گردید ولی با توجه به مطالعات اسنادی، شاخص‌های شهر خلاق ایرانی اسلامی را می‌توان شامل موارد به حساب آورد:

۱. شاخص طبقه خلاق در شهر ایرانی اسلامی: شاخص‌ترین ویژگی مدنظر دین اسلامی برای طبقه خلاق فلوریدا و سایر نظریه‌پردازان شهر خلاق، داشتن تفکر اعتقادی متناسب با جهان‌بینی و موازین دین مبین اسلام است. مهم‌ترین معیارهای آن شامل: داشتن ابتکارات علمی، هنری، فرهنگی و کارآفرینی در سطح منطقه، برخورداری از توان و قابلیت سؤال‌پردازی، داشتن تفکر و اصالت فرهنگی ایرانی-اسلامی، انعطاف‌پذیری و مداراگری (تنوع اقوام، تعامل و پذیرش اجتماعی) در منطقه، داشتن اعتقادات دینی و غیره است.

۲. شاخص خلاقیت فرهنگی و هنری در شهر ایرانی اسلامی: فرهنگ هر تمدن در آثار هنری شهری زمانی تحقق می‌یابد که نخست از اعتقادات دینی سرچشمه گرفته باشد و دوم اینکه شیوه زندگی اجتماعی را بازتاب دهد و سوم آنکه با احترام به تاریخ، از دستاوردها و تولیدهای بومی خود نشأت بگیرد. مهم‌ترین معیارهای این شاخص شامل تعداد و سرانه سینماها، سالن‌های نمایش، آمفی‌تئاترها، تعداد و سرانه فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ، تعداد موزه‌ها و غیره.

۳. شاخص خلاقیت طراحی و معماری در شهر ایرانی اسلامی: یکی از واضح‌ترین چشم‌اندازهای قومی، دینی و مذهبی در معماری نهفته است. ایرانیان مسلمان برخلاف بسیاری از ادیان و تمدن‌ها که هنر تمدن‌های مغلوب یا پیش از خود را گرفته و هنرهای دیگران را نفی کرده‌اند، در اقدامی خلاقانه خود مبدع هنرهایی شدند که بر آمده از تفکر اسلامی بوده و هویت خاص خویش را داشته است (مختاری ملک آبادی، ۱۳۹۴: ۳۶). مهم‌ترین معیارهای آن شامل رعایت اصول معماری ایرانی و اسلامی، خلاقیت در منظر شهر، توسعه‌المان‌های مکانی و فضایی هویت‌بخش، خودنمایی هنرهای تجسمی در معماری، محوریت قرار دادن اصل طبیعت‌گرایی و غیره.

1. European Creativity Index
2. Creative Community Index
3. Florida Creative Index
4. Creative City Index
5. Sasaki Creativity Index
6. Global creativity Index
7. Landry Creativity Index
8. Czech Creativity Index
9. Vanolo Creativity Index
10. Helsinki Creative City Index

۴. شاخص خلاقیت مذهبی در شهر ایرانی اسلامی: امروزه تقریباً در تمام شهرهای دنیا کاربری‌های مذهبی جزو جاذبه‌های مذهبی و معنوی شهرهای تلقی می‌شوند (امینی، ۱۳۹۵: ۲۰۰). این شاخص در برگیرنده معیارهایی همانند کیفیت و تعداد صنایع فرهنگی، اماکن و فضاهای فرهنگی درآمدزا، برگزاری جشنواره‌ها و همایش بومی و فرهنگی، توسعه ایده‌های خلاقانه در کاربری‌های مذهبی و غیره.

۵. شاخص خلاقیت تاریخی در شهر ایرانی اسلامی: میراث تاریخی از عوامل هویت‌ساز در شهرها محسوب می‌شود. هویت یک شهر، همان برداشتی است که براساس آن، شهر شناخته و ارزیابی می‌شود. آثار ایرانی در شهرها هنگامی جنبه خلاقانه خواهند داشت که جهان‌بینی توحیدی اسلام در آن دمیده شده باشد (امینی، ۱۳۹۵: ۲۳۱). مهم‌ترین معیارهای آن شامل: تأثیر میراث تاریخی به مثابه بستری برای خلق ایده‌های نو شهری، اثرگذاری مکان‌ها و فضاهای ملموس تاریخی ایرانی اسلامی بر هویت منطقه، تأثیر مکان‌ها و فضاهای تاریخی تلفیق شده بر فضاهای مدرن شهری، خودنمایی قابلیت‌های ملی، فرهنگی و مذهبی در میراث تاریخی منطقه و غیره است.

۶. شاخص خلاقیت اجتماعی در شهر ایرانی اسلامی: زمانی که از شهر سخن به میان می‌آید، بحث اصلی بر سر موضوع تعاملات انسانی است که خود را نمایان می‌کند؛ به همین دلیل عوامل تشکیل‌دهنده فرهنگ در شهر خلاق، هویت و تعاملات اجتماعی انسان شهرنشین را شکل می‌دهد (نژادابراهیمی و فرشچیان، ۱۳۹۳: ۶).

مهم‌ترین معیارهای این شاخص شامل: مکان‌ها و فضاهای عمومی، عاملی اثرگذار بر شکل‌گیری جغرافیای فرهنگی منطقه، وجود مکان‌های عمومی تجلی‌گر جهان‌بینی ایرانی-اسلامی مانند برج‌ها، نمادها و نشانه‌ها، طراحی و ساخت مکان‌ها و فضاهای عمومی بر مبنای معماری ایرانی-اسلامی در منطقه و غیره است.

۷. شاخص خلاقیت آموزشی و پژوهشی در شهر ایرانی اسلامی: از دیدگاه فلوریدا مراکز آموزشی و پژوهشی به مثابه پرورش‌دهنده استعدادها و مهارت‌ها در زمینه انتقال تخصص‌های نظری و عملی و رشد خلاقیت ساکنان شهرها نقش‌آفرین هستند. از نظر اسلام نیز سواد و کسب دانش افزون بر تربیت و آماده کردن نیروی انسانی ماهر، در پیشبرد برنامه پیشرفت انسانی اثر بسزایی دارد. مهم‌ترین معیارهای آن نیز شامل اماکن آموزشی و پژوهشی، تعداد و سرانه فضاهای آموزشی، فضای آموزشی در مقاطع تحصیلی، تعداد مراکز آموزش عالی و غیره.

۸. شاخص خلاقیت اکولوژیکی در شهر ایرانی اسلامی: از منظر فضایی، طراحی کالبدی بوستان‌ها و فضاهای سبز عمومی شهری مبتنی بر ارزش‌های ایرانی اسلامی و معنوی که تداعی گر عبودیت، تقوی، اخلاق‌گرایی، زیبایی، نظم، هویت، هم‌زیستی با طبیعت، نوگرایی و .. باشد، به مثابه مصداقی برای نمود خلاقیت شهری در فضای شهر ایرانی اسلامی مطرح می‌شود (امینی، ۱۳۹۵: ۱۴۷). مهم‌ترین معیارهای این شاخص شامل: حس شادابی، تلطیف هوا، زیبایی شهری با حضور در فضاهای سبز منطقه، طراحی خلاقانه فضاهای سبز و تفرجگاه‌های اکولوژیکی بر مبنای فرهنگ ایرانی-اسلامی، فضای سبز خلاق برای القای زیبایی خالق زیبایی‌ها، وجود باغ‌های ایرانی، نمادی برای خلاقیت اکولوژیکی در فضای منطقه و غیره است.

۹. شاخص خلاقیت اقتصادی در شهر ایرانی اسلامی: فعالیت‌های تجاری در فضای شهری ضمن جذب و جلب مردم به فضای شهری، زمینه حضور و تجمع سایر عملکردها و انسان‌ها را فراهم می‌کند و پیرو همین جاذبه و حضور ناشی از آن است که برقراری تعاملات اجتماعی نیز ممکن و آسان می‌شود. مهم‌ترین معیارهای آن شامل: توسعه اقتصاد فرهنگی در سطح منطقه، توسعه تجارت دانش بنیان در امور مالیاتی و بانکداری الکترونیک در سطح منطقه، وجود مراکز تاریخی و ریشه دار تجاری در سطح منطقه و غیره است.

۱۰. شاخص خلاقیت ارتباطی در شهر ایرانی اسلامی: شبکه‌های ارتباطی از دو منظر و مقیاس بر خلاقیت شهری اثرگذار هستند در فرهنگ شهرسازی ایرانی اسلامی، ایجاد خیابان‌ها و گذرگاه‌های شهری، متناسب و سازگار با فرهنگ متحول شهرنشینی در محور برنامه‌ریزی شهری در شهر ایرانی اسلامی بوده است (امینی، ۱۳۹۵: ۱۷۶). مهم‌ترین معیارهای این شاخص شامل: توسعه خیابان‌ها، به عنوان ریش خلاقیت در منطقه، توسعه فضاهای ارتباطی سطحی و زیرسطحی بر مبنای فرهنگ بومی ایرانی-اسلامی، انسان محوری شبکه‌های ارتباطی درونی در سطح منطقه (توسعه پیاده‌روها) و غیره است (به نقل از مختاری و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۲-۴۰).

۳. پیشینه پژوهش

سامری و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان «نشانه‌شناسی در منظر شهرهای ایرانی-اسلامی، موردی شهر دزفول»؛ به این نتیجه رسیده‌اند که شهر دزفول شامل خصوصیات کامل یک نشانه شهری مطلوب از جمله قرائت ساده، انعکاس فرهنگ و مذهب و عناصر بومی منطقه، و غیره است که نشانه‌های شهری دزفول چه باستانی و چه تندیس‌های امروزی دارای ارزش خوانایی سریع و انعکاس فرهنگ و مذهب ساکنین آنند.

کلانتری و همکاران (۱۳۹۳)، طی پژوهشی با عنوان «مؤلفه‌های اجتماعی الگوی شهرسازی ایرانی و اسلامی» به این نتیجه رسیده‌اند که این مؤلفه‌ها نه تنها سبب شکوفایی تعاملات اجتماعی، عدالت اجتماعی، افزایش کیفیت‌های کالبدی، افزایش حس تعلق نسبت به محیط، هویت‌مندی و مشارکت مردم در امور شهر شده بلکه بر افزایش ارزش افزوده زمین، بازآفرینی محلات قدیمی شهرها و موضوعات اقتصادی هم تأثیر زیادی دارد. شناخت مؤلفه‌های الگوی شهرسازی اسلامی و ایرانی تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان مسائل شهری را از سردرگمی‌هایی می‌دهد و آنچه برای حیات مادی و معنوی انسان حائز اهمیت است را معرفی می‌کند.

فتوحی مهربانی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان «شهر خلاق و شاخص‌های شهر خلاق ایرانی» به این نتیجه رسیده‌اند که برای تحقق مفهوم شهر خلاق در شهرها و مناطق ایران و ساخت شاخص شهر خلاق ایرانی باید رویکردی ترکیبی از دیدگاه‌ها و شاخص‌ها مبتنی بر پرورش، حفظ و جذب خلاقیت و طبقه خلاق اتخاذ گردد.

آفتاب و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «برنامه‌ریزی و تدوین راهکارهای تحقق شهرهای خلاق در ایران مطالعه موردی: ارومیه» به این نتیجه رسیده که راهکارهایی چون توسعه مراکز جذب نخبگان، حفظ طبقه خلاق، استفاده از ظرفیت تنوع اجتماعی ارومیه، سرمایه‌گذاری و توسعه زیرساخت‌های فناوری بیشترین تأثیر را در مسیر تحقق شهر خلاق دارند. حاتمی نژاد و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «پویای فضایی شهر اسلامی براساس نظریه پیچیدگی، (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر تهران)» به این نتیجه رسیده‌اند که در مطالعه و برنامه‌ریزی شهر اسلامی نمی‌توان به یک عامل مانند مدرنیسم یا جهانی شدن اکتفاء کرد و باید تنوع و گوناگونی فرایندها و بازیگران فضایی را در قالب نظریه پیچیدگی مورد مطالعه قرار داد و با توجه به این تنوع، تمام برنامه‌ها و طرح‌های شهری را برنامه‌ریزی کرد.

مطلبیان و رحمانی (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «برنامه‌ریزی و رهبری خلاق در شهر ایرانی اسلامی و ارتباط آن با خلاقیت شهری»، به این یافته دست پیدا کرده‌اند که رهبری خلاق یکی از عوامل مؤثر و مهم در شکل‌گیری شهر خلاق و خلاقیت شهروندان است. و در این بخش در قالب مدل ارتباط چند سطحی رهبری خلاق با نوآوری و خلاقیت شهری به بحث گذاشته شده است.

دورماز (۲۰۱۵)، به پژوهش درباره جایگاه کیفیت مکان‌های شهری در خلاقیت شهری پرداخته و خلاقیت شهری را بر اساس شاخص‌هایی از قبیل؛ مشخصات طبیعی، موقعیت، کاربری اراضی، فرم شهری، مشخصات بصری، مشخصات فرهنگی اجتماعی، مشخصات اداری و مشخصات ارگانیک شهر مورد بررسی قرار داده است.

رودریگز و فرانسوا^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «اندازه‌گیری عملکرد در شهرهای خلاق: پیشنهاد یک مدل چند بعدی» بیان داشته‌اند که اندازه‌ها و زمینه‌های جغرافیایی، از طریق ارائه یک شاخص فراگیر برای سنجش عملکرد در شهرهای خلاق در هر بعد ارائه می‌گردد که نیازمند یک رویکرد کمی و مطالعات موردی متعدد در چندین شهر پیشنهاد می‌شود.

کونور و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان «شهرهای خلاق، کلاس‌های خلاق و مدرن جهانی» استدلال می‌کند که ممکن است فقط پس از بازناندیشی بنیادی در یک تصور مدرنیزه و برداشتی جدید از امکانات محلی، بتوان گفتمان شهر خلاق را در شکل خود تغییر داد.

۴. روش پژوهش

ابعاد روش شناختی یکی از مؤلفه‌های پر اهمیت در هر موضوع تحقیقی است. اعتبار تحقیق منوط به دارا بودن فرایندی منطقی

و منسجم برای بهره‌گیری از روش‌های تحلیلی متناسب با موضوع تحقیق است (داداش پور و عادل، ۱۳۹۴: ۷۷). روش‌ها باید متناسب با نوع تحقیقات به کار برده شوند تا بتوانند اهداف مورد نظر را برآورده سازند. هدف اصلی پژوهش حاضر سنجش و ارزیابی میزان خلاقیت شهری ایرانی - اسلامی (IIUCI) در شهر دزفول است. لذا این پژوهش از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش و ماهیت توصیفی-تحلیلی - مقایسه‌ای است. شیوه گردآوری داده‌ها و اطلاعات به دو روش کتابخانه‌ای (آمارنامه و اسناد فرادست) و پیمایشی (میدانی - پرسشنامه) است. که با استفاده از تکنیک ماباک مورد تحلیل قرار گرفت. در این راستا پس از مطالعه مبانی نظری و پیشینه تحقیقات مرتبط با ارزیابی خلاقیت شهری، مؤلفه‌ها در قالب ابعاد خلاقیت شهری با تأکید بر مبنای ایرانی-اسلامی استخراج گردید که در جدول ۱ ارائه شده است. بر این اساس معیارهای ارائه شده از نظر نخبگان محلی (اساتید، دانشجویان دکتری و کارشناسان شهری دزفول) مورد ارزیابی قرار گرفت. حجم نمونه مورد بررسی با توجه به نامشخص بودن تعداد خبرگان در حوزه موضوع مورد بررسی، اقدام به نمونه‌گیری هدفمند و پیمایش پرسشنامه در بین ۳۵ نفر شد.

سپس داده‌های گردآوری شده در مرحله اول از طریق نرم‌افزار SPSS ارزیابی شد، به طوری که پایایی ابزار تحقیق از طریق آزمون آلفای کرونباخ آزمون گردیده که ضریب ۰/۸۴۷ به دست آمد. همچنین آزمون روایی که در این پژوهش به کار گرفته شده، روایی صوری و محتوایی است و سپس با استفاده از آزمون t-Test وضعیت خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی مناطق مورد سنجش قرار گرفت و در مرحله دوم داده‌ها در محیط Excel وارد شد و با استفاده از تکنیک ماباک و فرایند آن، مناطق شهری از لحاظ خلاقیت شهری سنجش و رتبه‌بندی شدند.

جدول ۲. شاخص‌های ارزیابی و سنجش خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی

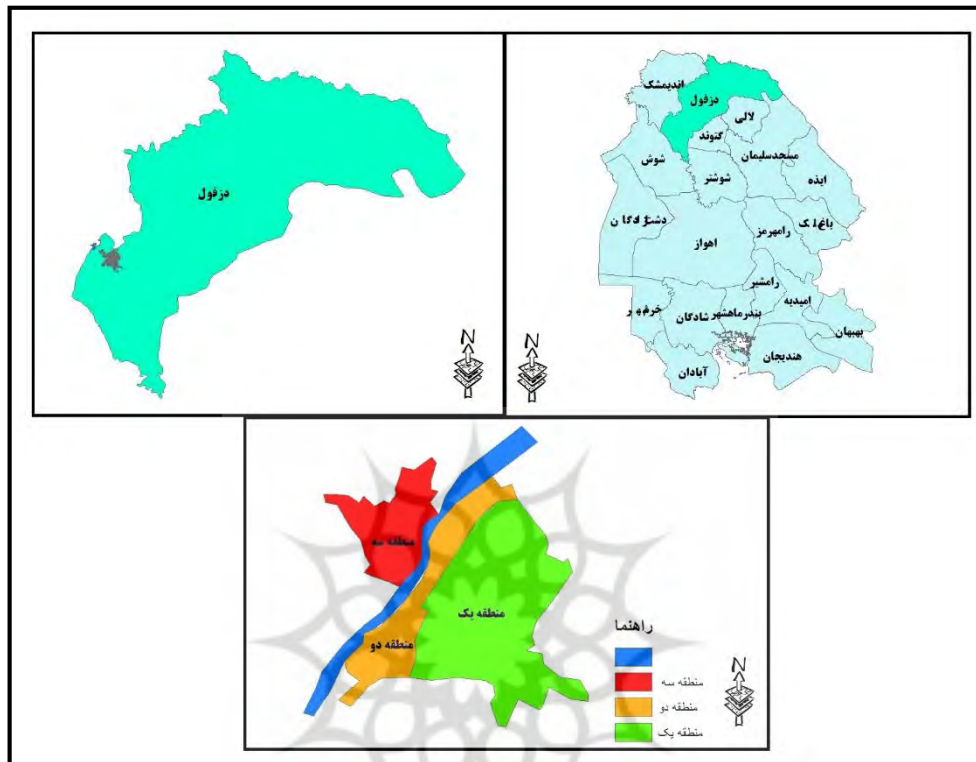
کد معیارها	شاخص‌ها	گروه‌های سنجشی
IIUCI ₁	طبقه خلاق	داشتن ابتکارات علمی، هنری، فرهنگی و کارآفرینی در سطح منطقه
		برخوردار بودن از توان و قابلیت سوال پردازش
		داشتن تفکر و اصالت فرهنگی ایرانی-اسلامی
		انعطاف پذیری و مداراگری (تنوع اقوام، تعامل و پذیرش اجتماعی) در منطقه
		داشتن اعتقادات دینی
		حس مشارکت جویی با مدیران شهری و معتمد بودن برای مدیریت شهری
IIUCI ₂	خلاقیت فرهنگی و مذهبی	سطح دانش و محوریت قراردادن دانش و فناوری نوین خلاقانه
		داشتن ایده‌های مهارتی و تحول‌گرا
		کیفیت و تعداد صنایع فرهنگی
		برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های بومی فرهنگی و هنری ایران و اسلامی
IIUCI ₃	خلاقیت تاریخی	توسعه‌های ایده‌های خلاقانه در کاربری‌های مذهبی بر مبنای فرهنگ ایرانی
		جایگاه اماکن و فضاهای مذهبی در گسترش اجتماعات انسانی موثر بر خلاقیت شهری
		اماکن و فضاهای فرهنگی درآمدزاد و اثرگذار بر رشد اقتصادی شهر ایرانی-اسلامی
		تأثیر میراث تاریخی به مثابه بستری برای خلق ایده‌های نو شهری
		اثرگذاری مکان‌ها و فضاهای ملموس تاریخی ایرانی-اسلامی بر هویت منطقه
		استفاده از جاذبه گردشگری مکان‌ها و فضاهای تاریخی
IIUCI ₄	خلاقیت اکولوژیکی	تأثیر مکان‌ها و فضاهای تاریخی تلفیق شده بر فضاهای مدرن شهری
		خودنمایی قابلیت‌های ملی، فرهنگی و مذهبی در میراث تاریخی منطقه
		آثار تاریخی ملموس و غیرملموس شهری، عاملی برای ارتقای تفکر خلاقانه در منطقه
		میراث تاریخی، محرکی برای شکوفایی و ایده پردازش برای برنامه ریزی شهر خلاق
خلاقیت اکولوژیکی	خلاقیت اکولوژیکی	وجود باغ‌های ایرانی، نمادی برای خلاقیت اکولوژیکی در فضای منطقه
		فضای سبز خلاق برای القای زیبایی خالق زیبایی‌ها
		نقش فضاهای سبز مناطق در تعامل اجتماعی شهروندان
		طراحی خلاقانه فضاهای سبز و تفرجگاه‌های اکولوژیکی بر مبنای فرهنگ ایرانی-اسلامی

کد معیارها	شاخص ها	گویه‌های سنجشی
IIUCI ₅	خلاقیت اقتصادی	حس شادابی، تلطیف هوا، زیبایی شهری با حضور در فضاهای سبز منطقه
		برگزاری جشن‌های ملی و مذهبی، مسابقات و سرگرمی‌ها در فضاهای سبز منطقه
IIUCI ₆	خلاقیت اجتماعی	نمود عینی نمادهای بومی و فرهنگی، مذهبی و تاریخی، هنری و ادبی در فضاهای منطقه
		میزان گذران اوقات فراغت شهروندان و اثرگذاری آن بر سرزندگی ساکنان منطقه
IIUCI ₇	خلاقیت طراحی و معماری	وجود مراکز تاریخی و ریشه دار تجاری در سطح منطقه
		لزوم پرداختن به صنایع خلاق برتر و بوم محور برگرفته از فرهنگ ایرانی- اسلامی در منطقه
IIUCI ₈	خلاقیت ارتباطی	توسعه اقتصاد فرهنگی در سطح منطقه
		توسعه تجارت دانش‌بنیان در امور مالیاتی و بانکداری الکترونیک در سطح منطقه
IIUCI ₅	خلاقیت اقتصادی	مکان‌ها و فضاهای عمومی، عاملی اثرگذار بر شکل‌گیری جغرافیای فرهنگی منطقه
		وجود مکان‌های عمومی تجلی‌گر جهان‌بینی ایرانی- اسلامی مانند برج‌ها، نمادها و نشانه‌ها
IIUCI ₆	خلاقیت اجتماعی	طراحی و ساخت مکان‌ها و فضاهای عمومی بر مبنای معماری ایرانی - اسلامی در منطقه
		تقویت روحیه مداراگری و پذیرش ساکنان منطقه با حضور در فضاها و مکان‌های عمومی منطقه
IIUCI ₇	خلاقیت طراحی و معماری	تأثیر مکان‌ها و فضاها بر جنب و جوش و سرزندگی ساکنان منطقه
		محله محوری در مدیریت شهری منطقه
IIUCI ₈	خلاقیت ارتباطی	خلاقیت در منظر شهر بر مبنای اصول معماری ایرانی - اسلامی
		توسعه امان‌های مکانی و فضایی هویت بخش در سطح منطقه
IIUCI ₅	خلاقیت اقتصادی	محوریت اصول اسلامی مانند ایمنی و خلاقیت در معماری فضاهای ساخت و ساز
		طراحی خلاقانه نمادهای هنری، نقاشی، ادبی، عرفانی و مذهبی در معابر و فضاهای عمومی منطقه
IIUCI ₆	خلاقیت اجتماعی	خودنمایی هنرهای تجسمی در معماری فضاهای عمومی منطقه
		محوریت قرار دادن اصل طبیعت‌گرایی در معماری و طراحی فضاهای منطقه
IIUCI ₇	خلاقیت طراحی و معماری	رعایت معماری ایرانی - اسلامی (جذابیت، ایمنی و معنویت) در ساخت و ساز منطقه
		ارتقای سرعت جابجایی شهروندان در شبکه‌های ارتباطی داخل منطقه
IIUCI ₈	خلاقیت ارتباطی	توسعه خیابان‌ها، به عنوان رویش خلاقیت در منطقه
		تحقق ایده پردازی فلسفی، هنری، فرهنگی، ادبی و مذهبی با پرسه زدن در خیابان‌های منطقه
IIUCI ₅	خلاقیت اقتصادی	توسعه فضاهای ارتباطی سطحی و زیرسطحی بر مبنای فرهنگ بومی ایرانی - اسلامی
		انسان محوری شبکه‌های ارتباطی درونی در سطح منطقه (توسعه پیاده روها)
IIUCI ₆	خلاقیت اجتماعی	سطح گسترش شبکه‌های ارتباطی درونی (خطوط تاکسیرانی و دوچرخه سواری)

منبع: (مختاری و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۹-۴۷؛ مطالعات کتابخانه‌ای)

شهر دزفول در شمال استان خوزستان که با مساحت نزدیک به ۴۷۶۲ کیلومتر مربع در کنار رودخانه دز و در بخش جلگه‌ای استان واقع شده است. جمعیت این شهر ۴۴۴۰۰۰ نفر می‌باشد و دومین شهر بزرگ استان خوزستان می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). پیشینه تاریخی شهر دزفول به زمان ساسانیان باز می‌گردد و پیش از آن نیز به‌عنوان بخشی از سرزمین‌های امپراتوری‌های عیلام و هخامنشیان به شمار می‌رفته است. شهر دزفول دارای سه منطقه شهری است که منطقه یک شهرداری دزفول از لحاظ جغرافیایی به‌صورت شمال به جنوبی از خیابان آفرینش به سمت شرق تا ابتدای جاده شهرستان شوشتر می‌باشد، شامل مناطق بافت توسعه‌پذیر و جدید که برخی از آنها شامل کوی بهارستان، کوی فرهنگ شهر، ۸۶ هکتار، کوی سعدی، کوی نگارستان، کوی گلستان است. منطقه دو شهرداری دزفول از لحاظ جغرافیایی به‌صورت شمال به جنوبی از خیابان آفرینش به سمت غرب تا بعد از محدوده پایگاه چهارم شکاری حدود ۵ کیلومتر به طرف شهرستان اندیمشک می‌باشد شامل مناطق بافت قدیم و جدید که برخی از آنها در بافت قدیم شهری شامل قسمت جنوبی محله سیاه‌پوشان، محله کرناسیان، محله شیخ انصاری، محله سرمیدان بزرگ و کوچک، محله چولیان، محله قلعه، صحرا بدر مغربی، محله بقعه سید محمود و غیره و بافت جدید شهری در قسمت شمالی محله سیاه‌پوشان، ۸۶ هکتار، کوی آزادگان، منازل کوی دانشگاه، کوی طلاب، کوی کوپیته و غیره و همچنین منطقه سه، سال ۱۳۸۹ آرام آرام از منطقه دو جدا شده و از سال ۱۳۹۱ اختیارات مالی داشته است. از نظر موقعیت جغرافیایی

در نزدیکی بازار شب دزفول و همچنین مجموعه سینمایی و فرهنگی دزفول، فروشگاه سبزواریان و غیره قرار گرفته است (شهرداری دزفول، ۱۳۹۹). سال ۱۳۹۸، صد و پنجاه و پنج اثر ملی در شهرستان دزفول ثبت شده است که از این میان ۸۴ خانه، ۱۷ مسجد، ۴ تا به صورت تپه‌ی باستانی و ۲ تا به صورت محوطه باستانی می باشند. و عمده‌ی این آثار در بافت تاریخی شهر دزفول به ویژه در محله قلعه قرار گرفته‌اند؛ شاخص‌ترین اثر تاریخی شهرستان دزفول پل ساسانی است که دومین اثر ثبت شده کل شهرستان نیز می‌باشد و آن را به یکی از اولین آثار ملی ثبت شده در ایران مبدل کرده است (آمارنامه شهرداری دزفول، ۱۳۹۹). در ادامه به موارد ارزشمندی از اصول سازمان‌دهی شهر ایرانی اسلامی که در شهر دزفول می باشد، پرداخته شده است.

شکل ۱. محدوده مورد مطالعه (ترسیم: نگارندگان)

۱.۴. پیوستگی شبکه شهری دزفول

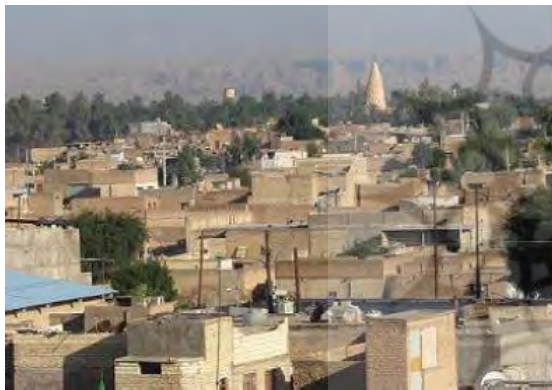
ساختار کالبدی شهر دزفول شامل استخوان‌بندی اصلی در مرکز شهر، محله‌های مسکونی در پیرامون آن، باغات و مزارع در حواشی محله‌های مسکونی و سپس احاطه کل شهر با حصار بوده است. براساس الگوی سنتی شهرسازی ایران، بخش حکومتی به صورت مجزا از بخش‌های مسکونی قرار داشته و رابط میان آن‌ها در قسمت شارستان یک فضای باز شهری بوده است. گذشته از بافت مسکونی که بسیار فشرده و بدون فضاهای خالی است، مجموعه‌های بزرگ تجاری، خدماتی و مذهبی نیز که از عناصر تیپ شهرهای اسلامی به شمار می‌آیند، به صورت بسیار فشرده و همگن ایجاد می شدند و اغلب یک مجموعه درون پیوسته را تشکیل می‌دهند. از خصوصیات فضایی شهر دزفول می‌توان به بافت ارگانیک و نیز ارتباط فضایی بین عناصر و محلات و سلسله مراتب دسترسی آن‌ها به هم اشاره کرد (شانظری و تیموری، ۱۳۹۳: ۷).

شکل ۲. سیمای کالبدی بخشی از بافت شهر دزفول

۲.۴. خط آسمان منظم و مرکزیت مسجد

بیشتر بناهای مسکونی، تجاری و خدماتی در بافت تاریخی شهر دزفول، یک یا دو طبقه بوده، در نتیجه شهر از یک خط آسمان نسبتاً منظم و صاف برخوردار بوده است، تنها مساجد و بقعه‌ها از ارتفاع بیشتری نسبت به بناهای مجاورشان داشتند و به این ترتیب از عناصر شاخص در سیمای شهر به شمار می‌آمده‌اند

شکل ۴. وجود بقعه‌ای مرتفع‌تر از ساختمان‌های شهر

شکل ۳. نمایی از خط آسمان صاف در شهر دزفول

شکل ۵. بقعه شاه رکن الدین در مرکزیت محله و میدان مثلث در مرکزیت شهر

۳.۴. هماهنگی با طبیعت

در شهر ایرانی اسلامی، انسان با طبیعت همساز، یکسان و انیس است و نگرش فرد دیندار به جهان پیرامون خود به او اجازه نمی‌دهد که با طبیعت دشمنی ورزد و در آن دخل و تصرف بی‌اندازه کند. با نگاهی به سیمای شهر دزفول، انطباق سیستم معماری و شهرسازی با ویژگی‌های طبیعی و جغرافیایی منطقه به وضوح قابل رؤیت است. از جمله استفاده از وسایل بوم آورد

(مثل خاک)، توجه به جهت‌گیری ابنیه برای بهره‌گیری از عوامل طبیعی (آفتاب، باد و نزولات جوی)، ساباط (استفاده از ترکیب بندی خیابان‌ها به گونه‌ای که سایه بیشتری بر سطوح بیرونی ساختمان ایجاد کنند)، شوادان (به‌صورت طبیعی سبب خنکی هوای زیر زمین شده) و کت‌ها که خنک‌کننده‌های دست‌ساز می‌باشند همچنان مورد استقبال قرار می‌گیرند (رهای، ۱۳۹۲: ۲۴).

شکل ۷. نمونه‌ای کت در شهر دزفول

شکل ۶. رشد و تکامل شهر دزفول در کنار رودخانه دز

شکل ۸. نمونه‌ای از ساباط در شهر دزفول

۵. یافته‌های پژوهش و بحث

پرداختن به هر تحقیق علمی نیازمند یک سری گسترده از شاخص‌ها است؛ اما لحاظ نمودن تمام شاخص‌ها در هر تحقیق علمی نه مقدور است و نه مطلوب؛ بنابراین با گزینش تعداد معدودی شاخص مناسب در بسیاری از مواقع می‌توان به نتایج واقعی‌تری دست‌یافت (تقوایی و نوروزی اورگانی، ۱۳۸۶: ۶۳). با وجود این قبل از تعیین سطح تناسب و برخورداری مکان‌ها، ضروری است که متغیرها به شاخص تبدیل‌شده، شاخص‌ها در مدل‌ها قرار داده شوند و بر اساس ساختار مدل، به تعیین سطوح برخورداری پرداخته شود (زیاری، ۱۳۹۰: ۲۹۶). بنابراین با این رویکرد و رویه، ابتدا به منظور سنجش و اولویت‌بندی میزان خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی در مناطق شهری دزفول؛ از آزمون تی تست جهت شناسایی معناداری شاخص‌ها استفاده گردید. آزمون تی برای نمونه‌های کوچک کاربرد دارد و معنی و مفهوم آن این است که انحراف استاندارد در نمونه‌های کوچکتر با انحراف استاندارد در جامعه شباهت کمتری دارد. توزیع T از بسیاری جهات شبیه توزیع با کمیت Z (نمرات استاندارد) است. از این آزمون برای مقایسه و تشخیص تفاوت و رابطه علی استفاده می‌شود که از رابطه ذیل قابل محاسبه است (حافظ نیا، ۱۳۸۷: ۵۰).

$$T = \frac{(X - \mu)}{\frac{S}{\sqrt{N - 1}}}$$

آزمون تی حاصل از پرسشنامه تهیه شده نشان‌دهنده این است که شاخص‌ها از سطح معناداری (Sig) بالایی برخوردار هستند. چرا که سطح معناداری یا sig با درصد‌های مشخص شده (سطح اطمینان ۰/۹۵) کمتر از میزان آلفای مورد نظر (۰/۰۵) و نشانگر سطح معناداری بالا می‌باشد. بنابراین، با اطمینان ۹۵ رابطه معناداری میان مؤلفه‌ها و معیارهای مورد بررسی رابطه وجود دارد و همچنین اختلاف میانگین نیز تفاوت خیلی بالایی ندارد و این نرمال بودن و استاندارد بودن هر کدام از شاخص‌ها را نشان می‌دهد. نتایج آزمون نشان داد تفاوت بین مناطق در سطح شاخص‌های مورد بررسی معنی‌دار است و بالاترین میزان اختلاف مربوط طبقه خلاق با ۲/۸۵۷ است و سایر اختلاف‌ها در جدول ذیل نشان داده شده است و این امر نشان‌دهنده این مورد است که اختلاف بین مناطق در میزان خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی وجود دارد. بنابراین می‌توان بیان داشت که تحلیل داده‌های اولیه نشان از وجود اختلاف میان مناطق شهر دزفول در خلاقیت شهری به لحاظ معیارهای ایرانی اسلامی است که این امر بیان می‌دارد که باید توجه ویژه به هر کدام از مناطق براساس اولویت‌های تعیین شده نمود.

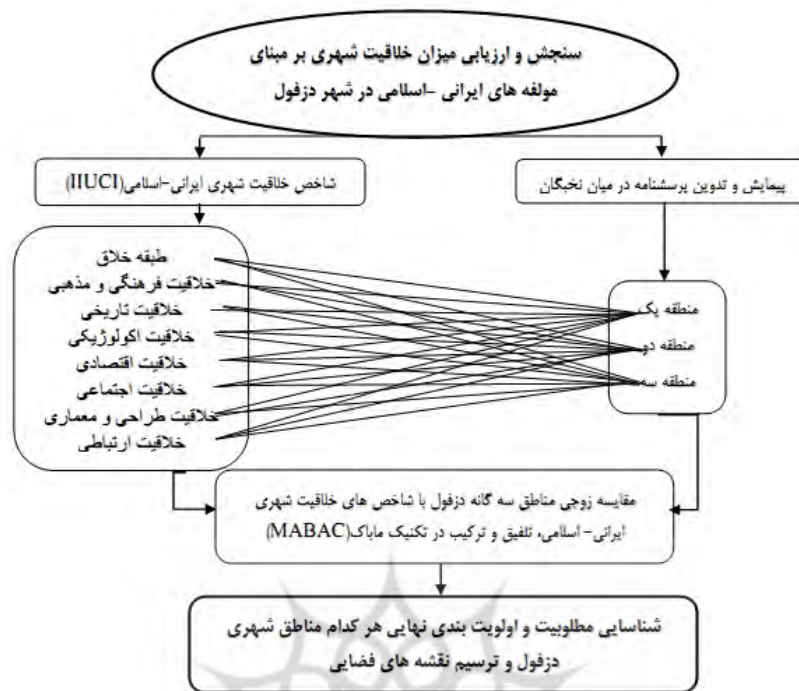
جدول ۳. آزمون t تک نمونه‌ای جهت سنجش خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی

معیار /متغیرها	مقدار t	درجه آزادی (df)	معناداری دو دامنه ای	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۰/۹۵	
					کران پایین	کران بالا
IIUCI1	۲۰/۰۰۰	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۸۵۷	۲/۵۷	۳/۱۵
IIUCI2	۱۶/۰۴۳	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۵۷۱	۲/۲۵	۳/۹۰
IIUCI3	۱۶/۳۷۸	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۵۴۳	۲/۲۳	۲/۸۶
IIUCI4	۱۴/۸۹۴	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۵۴۳	۲/۲۰	۲/۸۹
IIUCI5	۱۷/۰۶۰	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۴۵۷	۲/۱۶	۳/۷۵
IIUCI6	۱۷/۳۴۵	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۷۱۴	۲/۴۰	۳/۰۳
IIUCI7	۱۷/۶۵۳	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۶۸۶	۲/۳۸	۳/۹۹
IIUCI8	۱۷/۳۵۸	۳۴	۰/۰۰۱	۲/۶۵۷	۲/۳۵	۳/۹۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

در خصوص معنی‌داری آزمون هم می‌توان بیان داشت که همه معیارها معنادار هستند، چون میانگین‌های به‌دست آمده (میانگین تجربی) نزدیک به میانگین نظری است یعنی بین میانگین نظری با میانگین‌های به‌دست آمده آنها (میانگین تجربی) تفاوت معناداری وجود دارد. چراکه مقدار sig یا معنی‌داری به‌دست آمده برای آزمون t تک نمونه‌ای که آزمونی دو دامنه است کمتر از ۰/۰۵ است (جدول شماره ۲). این مطالب را آزمون t در سطح معناداری ۰/۹۵ تأیید می‌کند یعنی بین میانگین نظری با

میانگین‌های به‌دست آمده (میانگین تجربی) تفاوت معناداری وجود دارد. در همه سطوح معناداری مؤلفه‌های مورد نظر ایرانی اسلامی خلاقیت شهری در دزفول قابل اتکا بوده و نشان از اهمیت بالای مؤلفه‌ها است.

شکل ۹. مدل مفهومی پژوهش (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰)

لذا در ادامه به سنجش و اولویت‌بندی مناطق شهری دزفول با استفاده از شاخص‌های خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی با استفاده از تکنیک ماباک پرداخته می‌شود. بنابراین، پژوهش حاضر که از ۸ شاخص جهت سنجش و اولویت‌بندی خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی-اسلامی مناطق مورد هدف استفاده کرده و هر کدام از زیر شاخص‌ها از طریق توزیع پرسشنامه در بین نخبگان محلی ارزیابی شده است.

جدول ۴. ماتریس خام داده‌ها (ماتریس تصمیم‌گیری) در مناطق شهری دزفول

مناطق	IIUCI1	IIUCI2	IIUCI3	IIUCI4	IIUCI5	IIUCI6	IIUCI7	IIUCI8
منطقه ۱	۲/۸۷	۳/۸	۳/۲۸	۴/۷۵	۳/۲۵	۳/۵	۳/۵۷	۳/۱۶۶
منطقه ۲	۴/۱۲۵	۴/۲	۴/۷۱۴	۴/۱۲	۴/۵	۴/۳۳	۴/۲۸۵	۳/۳۳
منطقه ۳	۲/۵	۱/۸	۱/۵۷۱	۴/۳۷۵	۲/۲۵	۳/۱۶	۳/۱۴۲	۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

جدول فوق داده‌های خام به‌دست آمده در خصوص هر کدام از مناطق را نشان می‌دهد که میانگین‌ها در آن کلی بوده و بدون لحاظ کردن وزن معیارها به‌دست آمده است. با توجه به این که عوامل یا معیارها اهمیت یکسانی ندارد، لذا برای ارزیابی دقیق‌تر لازم است تا اهمیت و یا وزن نسبی هر کدام از آن‌ها مشخص گردد. در این راستا برای وزن‌دهی به معیارها با استفاده از روش آنتروپی شانون نسبت به محاسبه وزن‌های هر کدام از شاخص‌ها در هر یک از مناطق شهر دزفول اقدام شد. همچنین از آنجایی که روند فرایندی هر کدام از مدل‌ها منجر به افزایش مطالب و طولی شدن پژوهش می‌گردد؛ لذا صرفاً به خروجی نهایی هر کدام از مدل‌ها پرداخته شد و نتایج آن‌ها در جدول‌ها ارائه شد.

جدول ۵. نرمال سازی تصمیم گیری معیارها در هر کدام از مناطق شهری دزفول

مناطق	IIUCI1	IIUCI2	IIUCI3	IIUCI4	IIUCI5	IIUCI6	IIUCI7	IIUCI8
منطقه ۱	۰/۲۲۷	۰/۸۲۳	۰/۵۴۳	۰	۰/۵۵	۰/۷۰۹	۰/۶۲۵	۰/۴۹۶
منطقه ۲	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱
منطقه ۳	۰	۰	۰	۰/۶	۱	۱	۱	۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

جدول ۶. وزن دار کردن ماتریس نرمال خلاقیت شهری مناطق دزفول

مناطق	IIUCI1	IIUCI2	IIUCI3	IIUCI4	IIUCI5	IIUCI6	IIUCI7	IIUCI8
منطقه ۱	۰/۱۴۷	۰/۴۲۱	۰/۲۷۷	۰/۰۸	۰/۱۴	۰/۱۷۰	۰/۱۷۸	۰/۱۳۴
منطقه ۲	۰/۲۴	۰/۴۶	۰/۳۶	۰/۱۶	۰/۰۹	۰/۱	۰/۱۱	۰/۰۹
منطقه ۳	۰/۱۲	۰/۲۳	۰/۱۸	۰/۱۲۸	۰/۱۸	۰/۲	۰/۲۲	۰/۱۸

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

بعد از محاسبه ماتریس نرمال وزن دار، به محاسبه ماتریس مرز ناحیه تخمین شاخص‌های مورد نظر در تکنیک ماباک با استفاده از میانگین هندسی، ماتریس مرز ناحیه تخمین شاخص‌های خلاقیت شهری مناطق شهری دزفول محاسبه گردیده است (جدول ۵ و ۶).

جدول ۷. تعیین مرز ناحیه شباهت ماتریس خلاقیت شهری مناطق دزفول

میانگین هندسی	IIUCI1	IIUCI2	IIUCI3	IIUCI4	IIUCI5	IIUCI6	IIUCI7	IIUCI8
G	۰/۱۶۲	۰/۳۵۵	۰/۲۶۲	۰/۱۱۸	۰/۱۳۱	۰/۱۵۱	۰/۱۶۳	۰/۱۳۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

در این بخش با استفاده از تکنیک MABAC، ماتریس فاصله شاخص خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی در مناطق شهری دزفول از مرز ناحیه مرحله قبل محاسبه شد. تحلیل‌های فاصله گزینه‌ها نشان داد که به لحاظ مؤلفه طبقه خلاق، منطقه دو (۰/۰۷۸) دارای بیشترین برخورداری از حیث خلاقیت شهری است. به عبارتی از نظر پاسخگویان منطقه دو دارای بیشترین مقدار مؤلفه طبقه خلاق است و منطقه ۳ (۰/۰۴۲-) دارای کمترین برخورداری به حیث خلاقیت شهری است. به لحاظ خلاقیت فرهنگی و مذهبی؛ منطقه دو (۰/۱۰۵) دارای بیشترین برخورداری و منطقه ۳ (۰/۱۲۵-) دارای کم برخورداری خلاقیت شهری است و از نظر خلاقیت تاریخی؛ منطقه دو (۰/۰۹۸) با بیشترین خلاقیت شهری و منطقه یک (۰/۰۸۲-) کمترین مقدار خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی است. به لحاظ خلاقیت اکولوژیکی منطقه ۲ دارای برخورداری با ۰/۰۴۲ و منطقه یک با ۰/۰۳۸- دارای کم برخورداری به لحاظ خلاقیت شهری است. به لحاظ شرایط خلاقیت اقتصادی منطقه ۳ دارای بالاترین و منطقه ۲ (۰/۰۴۱-) کمترین میزان خلاقیت شهری را دارا است و از لحاظ خلاقیت اجتماعی نیز منطقه دو بیشترین و منطقه یک کمترین مقدار برخورداری به لحاظ خلاقیت شهری است. به لحاظ میزان خلاقیت طراحی و معماری نیز منطقه دو دارای بیشترین میزان خلاقیت شهری و منطقه ۳ دارای کمترین مقدار خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی اهمیتی است. و در نهایت معیار توزیع خلاقیت ارتباطی در مناطق شهری دزفول؛ در منطقه ۳ با ۰/۰۵۰ در بهترین و برخورداری‌ترین حالت و منطقه ۲ در بدترین وضعیت خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی قرار گرفته است.

جدول ۸. محاسبه فاصله گزینه‌ها تا مرز ناحیه شباهت خلاقیت شهری مناطق دزفول

مناطق	IIUCI1	IIUCI2	IIUCI3	IIUCI4	IIUCI5	IIUCI6	IIUCI7	IIUCI8
منطقه ۱	-۰/۰۱۵	۰/۰۶۷	۰/۰۱۶	-۰/۰۳۸	۰/۰۰۹	۰/۰۲۰	۰/۰۱۶	۰/۰۰۵
منطقه ۲	۰/۰۷۸	۰/۱۰۵	۰/۰۹۸	۰/۰۴۲	-۰/۰۴۱	۰/۰۵۱	۰/۰۵۳	-۰/۰۴۰
منطقه ۳	-۰/۰۴۲	-۰/۱۲۵	-۰/۰۸۲	۰/۰۱۰	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	-۰/۰۵۷	۰/۰۵۰

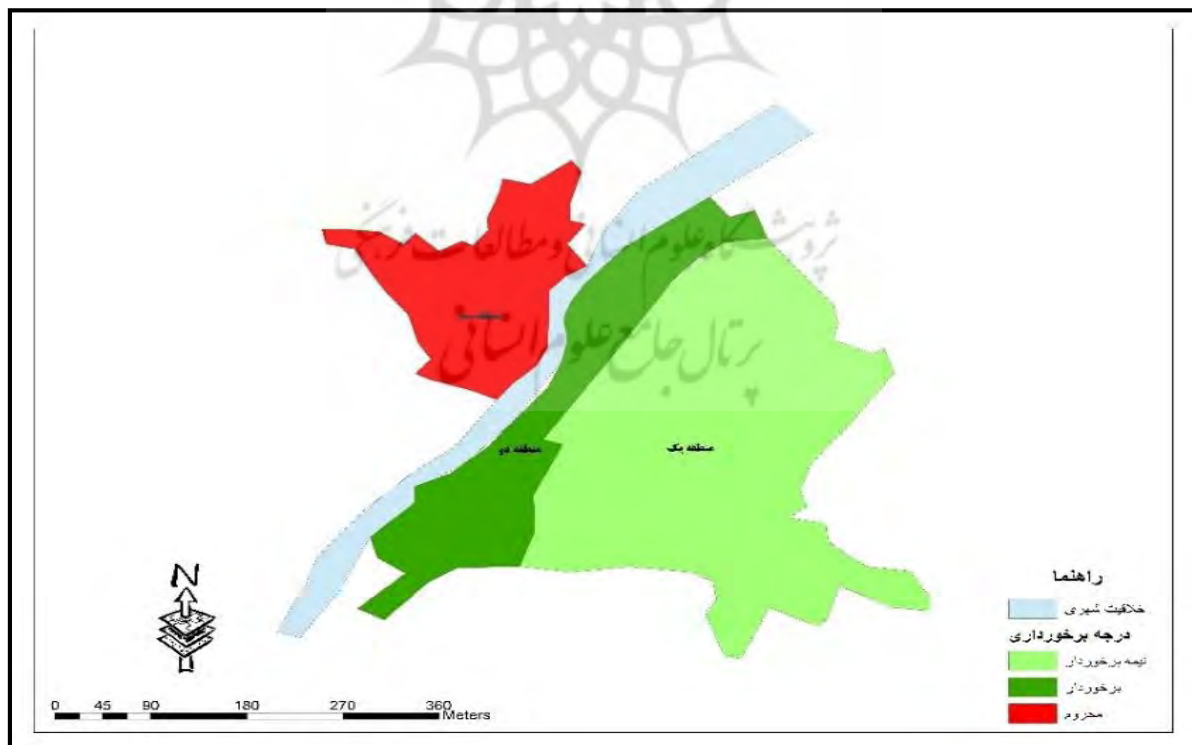
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

در نهایت جدول ذیل ضریب برخورداری به دست آمده مناطق شهری دزفول به لحاظ خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی با تلفیق اوزان به کار رفته در تکنیک ماباک را نشان می‌دهد که نسبت به جدول مقدار فاصله گزینه‌ها دارای قابلیت اتکا و نتیجه‌سنجی بهتری می‌باشد. چرا که نتیجه تلفیق و هم‌پوشانی اطلاعات در مدل مورد نظر و خلاصه اطلاعات را نشان می‌دهد. بنابراین براساس تحلیل‌های صورت گرفته در جدول شماره (۹) مناطق دو و یک به ترتیب با ۰/۳۲۳ و ۰/۳۰ دارای بیشترین مقدار خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی است و منطقه سه با ۰-/۲۳۹ در وضعیت محروم به لحاظ شرایط توزیع شاخص‌های خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی قرار گرفته است. لازم به ذکر است که درجه برخورداری برای هر کدام از مناطق قطعیت صرف ندارد و این امر جهت اولویت و رتبه‌بندی مناطق مدنظر قرار گرفته است؛ و در اینجا منظور از «منطقه محروم» یعنی نیازمند به اصلاح و بهبود روش‌های برنامه‌ریزی شهرخلاق بر اساس اصول ایرانی اسلامی می‌باشد. و «منطقه نیمه برخورداری» یعنی؛ فراهم بودن زمینه جهت بهبود شرایط در راستای گام برداشتن در مسیر شهر خلاق و «منطقه برخورداری» یعنی مهیا بودن شرایط برای توسعه خلاقیت شهری و همچنین اتخاذ شرایط شهر خلاق. در اینجا با توجه به تاریخچه رشد و توسعه منطقه؛ درجه برخورداری برای آنها مشخص گردیده است. که این برخورداری به لحاظ نوع و تاریخچه یافت در هر کدام از مناطق متفاوت است.

جدول ۹. رتبه‌بندی نهایی و شناخت تناسب هر کدام از مناطق به لحاظ خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی

نام منطقه	Q	R	شرایط توزیع خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی
منطقه یک	۰/۳۰	۲	نیمه برخورداری
منطقه دو	۰/۳۲۳	۱	برخوداری
منطقه سه	-۰/۲۳۹	۳	محروم

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

شکل ۱۰. نقشه پهنه‌بندی فضایی خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی در مناطق شهری دزفول (ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۰)

۶. نتیجه‌گیری

هدف از مطرح شدن ایده شهر خلاق، تلاش برای مهیا کردن شرایط لازم برای بسترسازی مناسب در سرزندگی، زیست پذیری، پویایی، رقابت پذیری، پایداری و توسعه اقتصاد شهری است. لازمه تحقق شهر خلاق، استفاده خلاقانه از قابلیت‌های انسانی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی، مکانی، فضایی و طبیعی موجود در شهرها است. توده‌های انسانی از قومیت‌ها، فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌های مختلف نمادی از استعداد و مداراگری است که به شکل بالقوه برای اجرای طرح‌های شهری خلاق محور مورد نیاز است. در خلال مفهوم شهر خلاق، نقش هنر و فرهنگ، در میان سایر عناصر، این است که آنچه را که فلوریدا «کیفیت مکان» می‌نامد، ارتقاء دهند. هنر و فرهنگ با فضای عمومی یک شهر و یا یک محله حتی سبک خیابان‌ها، تنوع زیستی و سایر جنبه‌های آن آمیخته شده‌اند. این عوامل، همگی در کنار هم، کمک می‌کنند تا آنچه فلوریدا «جو مردم طبقه جهانی» می‌نامد، شکل بگیرد و بدین ترتیب شهرها این خصوصیت و ظرفیت را دارا شوند که مکان‌هایی خلاق نامیده شوند و این چنین در رقابت جهانی برای منابع انسانی به رقابت پردازند. به طور کلی مکان‌هایی در جایگاه زایش خلاقیت شهری هستند که ضمن سازگاری با فرهنگ عامه و حاکم زمینه‌های تعالی فرهنگی جامعه شهری در سطح جهانی را موجب شوند. تمدن و فرهنگ ایرانی و اسلامی با پیشینه تاریخی کهن و درخشان در شهرسازی و شهرنشینی حاوی قابلیت‌های فرهنگی، اجتماعی، مکانی و فضایی بی‌شماری است که در صورت مهیا بودن شرایط برای به روز شدن این قابلیت‌ها و پیاده سازی آن در روند برنامه‌ریزی شهر خلاق خروجی‌های خلاق محور و منحصر به فردی در دنیای شهر و شهرنشینی رقم خواهد خورد.

نمونه بارز این قابلیت‌های شکوفا شده در شهرهای رشت (صنعت تغذیه و خوراک) و اصفهان (صنایع دستی) قابل مشاهده است که موجب شد این دو شهر در فهرست شهرهای خلاق یونسکو در سال ۲۰۱۵ قرار بگیرند.

لذا با توجه به اینکه شهر دزفول از منظر شاخص‌های جغرافیایی، فرهنگی، تاریخی، معماری و انسانی گنجینه‌ای از قابلیت‌ها است. در صورت برنامه‌ریزی مناسب برای شناسایی، بومی‌سازی و ارتقاء معیارها و شاخص‌های خلاقیت در شهر دزفول، بسترهای لازم برای تحقق شهر خلاق بر اساس شاخص‌های مکانی منبعث از فرهنگی ایرانی اسلامی قابل تحقق است. لذا هدف این تحقیق، تدوین شاخص‌های شهر خلاق بر اساس مؤلفه‌های ایرانی اسلامی و مقایسه میزان خلاقیت مناطق شهر دزفول بر اساس این مؤلفه‌ها است. این پژوهش از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش توصیفی-تحلیلی-مقایسه‌ای است که با استفاده از تکنیک ماباک مورد تحلیل قرار گرفت. هدف اصلی پژوهش حاضر سنجش و ارزیابی میزان خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی-اسلامی در شهر دزفول است. این پژوهش از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش توصیفی-تحلیلی-مقایسه‌ای است که با استفاده از تکنیک ماباک مورد تحلیل قرار گرفت. بنابراین در ابتدای امر به منظور بررسی شاخص‌های خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی تأثیرگذار؛ از آزمون t -test جهت شناسایی معناداری شاخص‌ها استفاده گردید. نتایج آزمون نشان داده است که تفاوت بین مناطق در سطح شاخص‌های خلاقیت شهری معنی‌دار است چراکه مقدار sig یا معنی‌داری بدست آمده (۰/۰۰۱) برای آزمون t تک نمونه‌ای که آزمون دو دامنه است کمتر از (۰/۰۵) است و این مطالب را آزمون t در سطح معناداری (۰/۹۵) تأیید می‌کند یعنی بین میانگین نظری با میانگین‌های بدست آمده (میانگین تجربی) تفاوت معناداری وجود دارد.

همچنین تحلیل‌های به‌دست آمده از تکنیک ماباک نشان داد که به لحاظ طبقه خلاق، منطقه دو (۰/۰۷۸) دارای بیشترین برخورداری از حیث خلاقیت شهری است و منطقه ۳ (۰/۰۴۲-) دارای کمترین برخورداری به حیث خلاقیت شهری است. به لحاظ خلاقیت فرهنگی و مذهبی؛ منطقه دو (۰/۱۰۵) دارای بیشترین برخورداری و منطقه ۳ (۰/۱۲۵-) دارای کم برخورداریترین خلاقیت شهری است و از نظر خلاقیت تاریخی؛ منطقه دو (۰/۰۹۸) با بیشترین خلاقیت شهری و منطقه سه (۰/۰۸۲-) کمترین مقدار خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی است. به لحاظ خلاقیت اکولوژیکی منطقه ۲ دارای برخورداریترین (۰/۰۴۲) و منطقه یک با (۰/۰۳۸-) دارای کم برخورداری به لحاظ خلاقیت شهری است. به لحاظ شرایط خلاقیت اقتصادی منطقه ۳ دارای بالاترین و منطقه ۲ (۰/۰۴۱-) کمترین میزان خلاقیت شهری را دارا است و از لحاظ خلاقیت اجتماعی نیز منطقه دو بیشترین و منطقه یک کمترین مقدار برخورداری به لحاظ خلاقیت شهری است. به لحاظ میزان خلاقیت طراحی و معماری نیز منطقه دو دارای بیشترین میزان خلاقیت شهری و منطقه ۳ دارای کمترین مقدار خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی اهمیتی است. و در نهایت معیار توزیع خلاقیت ارتباطی در مناطق شهری دزفول؛ در

منطقه ۳ با ۰/۰۵۰ در بهترین و برخوردارترین حالت و منطقه ۲ در بدترین وضعیت خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی قرار گرفته است. در نهایت در پاسخ به مهم‌ترین سؤالات مطرح شده می‌توان بیان داشت که براساس تلفیق شاخص‌ها براساس تحلیل‌های صورت گرفته مناطق دو و یک به ترتیب با ۰/۳۲۳ و ۰/۰۳۰ دارای بیشترین مقدار خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی است و منطقه سه با ۰/۲۳۹- در وضعیت محروم به لحاظ شرایط توزیع شاخص‌های خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی اسلامی قرار گرفته است. منطقه ۲ به علت سابقه مذهبی و تاریخی دیرین در مقایسه با مناطق دیگر از سطح خلاقیت بالاتری برخوردار است.

لازم به ذکر است که درجه برخورداری برای هر کدام از مناطق قطعیت صرف ندارد و این امر جهت اولویت و رتبه‌بندی مناطق مدنظر قرار گرفته است؛ چرا که امکان وجود برخورداری یا ضعف برخورداری در هر کدام از پهنه درونی مناطق نیز وجود دارد. و «منطقه محروم» یعنی نیازمند به اصلاح و بهبود روش‌های برنامه‌ریزی شهرخلاق بر اساس اصول ایرانی اسلامی و «منطقه نیمه‌برخوردار» یعنی فراهم بودن زمینه جهت بهبود شرایط در راستای گام برداشتن در مسیر شهر خلاق و «منطقه برخوردار» یعنی مهیا بودن شرایط برای توسعه خلاقیت شهری و همچنین اتخاذ شرایط شهر خلاق.

لذا می‌توان بیان داشت که تحلیل مقایسه‌ای و نماگرهای شاخص‌های خلاقیت شهری در سطح مناطق شهری دزفول به‌صورت نامتعادل و ناموزون توزیع شده است و لازم است که در هر کدام از شاخص‌های کلیدی راهکارهای عملیاتی و مدیریتی اتخاذ گردد. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش مختاری و همکاران (۱۳۹۹) که در آن بیان می‌دارند که تفاوت معناداری بین مناطق شمالی و جنوبی اصفهان در برخورداری از میزان خلاقیت شهری وجود دارد؛ همسو است. و با پژوهش مختاری ملک‌آبادی و همکاران (۱۳۹۴)؛ آفتاب و همکاران (۱۳۹۶)؛ آیشم (۱۳۹۹)؛ مشکینی و همکاران (۱۳۹۹)؛ به لحاظ رویکرد گرایانه در شاخص‌های بومی ایرانی اسلامی دارای قرابت و همسویی است. در این راستا پیشنهادهایی ارائه گردیده است که در زیر به آنها اشاره شده است:

در وهله اول برای فراهم کردن بسترهای لازم جهت تحقق شهر خلاق بر اساس شاخص‌های منبعث از فرهنگی ایرانی اسلامی، اولویت‌های بهبود و سرمایه‌گذاری در مناطق شهر دزفول به ترتیب خلاقیت ارتباطی، خلاقیت اقتصادی، خلاقیت اکولوژی، خلاقیت تاریخی، خلاقیت طراحی و معماری، خلاقیت مذهبی- فرهنگی، خلاقیت اجتماعی و طبقه خلاق می‌باشد.

مدل نگرشی به بافت و شهرسازی در شهرهای خلاق، مدل نگهداری اصالت و تاریخ شهر است. ولی در دزفول، بخصوص در منطقه نوپای ۳ این اتفاق نیفتاده است. لازمه این کار استفاده از طرح‌های پیوسته فرهنگی و اجتماعی خلاقانه در طرح‌های جامع و تفصیلی شهری است که می‌تواند در حفظ اصالت فرهنگی و تاریخی پایدار شهر اثرگذار باشد.

شاخص‌های کلیدی خلاقیت شهری همانند طبقه خلاق، فرهنگی و مذهبی، طراحی و معماری در منطقه ۳ شهری که منطقه نوپایی می‌باشد، توسط مدیران و برنامه‌ریزان شهر دزفول مدنظر قرار گیرد و تلاش گردد تا به‌صورت کاملاً تخصصی این شاخص‌ها در این منطقه توسعه پیدا کنند.

در کنار توسعه صنعتی و خدمات محور در منطقه ۳ به توسعه فرهنگ‌محور نیز توجه شود و هیچ کدام بر دیگری ارجحیت نداشته باشد.

محور قرار دادن مفهوم خلاقیت هنری و فرهنگی در بسیاری از حوزه‌های دیگر از جمله اشتغال، صنعت، آموزش و پرورش، شبکه‌ها و سیستم‌های اجتماعی، بهداشت و درمان، محیط زیست و اکولوژی و... به منظور پیوند دادن سیاست‌گذاری‌های فرهنگی با سیاست‌های صنعتی، برنامه‌ریزی شهری و سیاست‌های زیست محیطی.

برگزاری نمایشگاه‌ها، فستیوال‌ها و جشنواره‌های مختلف علمی و فرهنگی برای برقراری ارتباطات فرهنگی با سایر شهرهای دنیا و نشان دادن چهره واقعی فرهنگ ایرانی اسلامی در سطح دنیا.

شناسایی هنجارهای فرهنگی و هنری در سطح محله و تلاش برای حفاظت از سنت‌های فرهنگی ریشه‌دار. جلوگیری از تخریب ساختمان‌ها و خانه‌های قدیمی مخصوصاً خانه‌هایی که تحت مالکیت خصوصی هستند مخصوصاً قدیمی‌ترین خانه دزفول (خانه رخشانفر) که مربوط به دوره صفویه می‌باشد و همچنین برنامه‌ریزی برای مرمت ساختمان‌های قدیمی بر مبنای معماری ایرانی اسلامی.

حمایت دولتی از بخش‌های فرهنگی و هنری مردم نهاد برای اجرای برنامه‌های هنری و فرهنگی مستمر در فضاهای عمومی شهری مثل، خیابان‌ها، پیاده‌راه‌ها، میادین، فضاهای سبز و غیره در راستای افزایش سطح شادابی و سرزندگی شهری. افزایش تعداد ساعات بازدید از اماکن فرهنگی، تاریخی و افزایش یارانه از سوی ارگان‌های ذیربط برای جلب نظر بیشتر مردم و افزایش تعداد بازدیدکنندگان داخلی و خارجی از اماکن و برنامه‌ریزی کوتاه مدت برای اجرای تورهای مسافرتی درون شهری. به لحاظ اکولوژیکی و ارتباطی سعی گردد تا سرانه این شاخص در مناطق مختلف شهری رعایت گردد تا بهره‌گیری عادلانه در بین مناطق رعایت گردد؛ به گونه‌ای که سعی گردد تا میزان فضای سبز خلاق، تفرجگاه‌های فرهنگی، ارتقای مراکز گذران اوقات فراغت و مراکز فرهنگی و مذهبی همراه با سرگرمی‌های آن در فضاهای سبز منطقه یک افزایش پیدا کنند. با توجه به ضعف منطقه دو به لحاظ خلاقیت ارتباطی تأکید می‌گردد که سرعت جابه‌جایی شهروندان در شبکه‌های ارتباطی در این منطقه ارتقا یابد و به لحاظ زیرمعیارهای خلاقیت نسبت به توسعه بیشتر خیابان‌ها و میادین، شبکه‌های ارتباطی درونی، طراحی کالبدی مناسب خیابان‌ها و پیاده‌روها و پیاده‌راه‌ها در کنار تأکید بر حفظ شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی حاکم برای سرزنده و دمکراتیک بودن شبکه‌های ارتباطی شهری و همچنین برنامه‌ریزی برای تقویت شبکه‌های حمل و نقل عمومی درون‌شهری برای تقلیل زمان جابه‌جایی‌ها و کاستن از میزان تلف شده شهروندان در ترافیک شهری. لزوم توجه ویژه در مناطق سه گانه به زیرمعیارهای شاخص مذهبی و فرهنگی به جهت تأثیر مستقیم آن در میزان خلاقیت شهری بر مبنای مؤلفه‌های ایرانی - اسلامی به لحاظ ارزش‌های فرهنگی خاص هر کدام از مناطق شهری. فراهم نمودن شرایط لازم برای افزایش توجه به مؤلفه‌ها و شاخص‌های خلاقیت شهری و ایجاد نهادی درون‌سازمانی در مدیریت شهری دزفول جهت پیش و نظارت مستمر مبنی بر ضعف و قوت این حوزه در هر کدام از مناطق دزفول.

منابع

- آفتاب، احمد؛ نظم‌فر، حسین؛ غفاری گیلانده، عطا و موسوی، میرنجف (۱۳۹۶). برنامه‌ریزی و تدوین راهکارهای تحقق شهرهای خلاق در ایران (مطالعه موردی: شهر اورمیه). *فصلنامه تحقیقات جغرافیایی*، ۳۲ (۴)، صص. ۱۸۸-۲۰۹.
- امینی قشلاقی، داوود (۱۳۹۵). *بومی سازی و تبیین شاخص های مکانی و فضایی شهر خلاق در کلان شهر تهران*. رساله دکتری، استاد راهنما: رضا مختاری ملک آبادی و نفیسه مرصوصی، دانشگاه پیام نور تهران.
- امینی، داوود؛ مرصوصی، نفیسه و لطفی، احمد (۱۴۰۰). *سنجش و رتبه‌بندی برنامه‌ریزی شهر خلاق در مناطق ۲۲ گانه کلان شهر تهران*. *نشریه برنامه‌ریزی توسعه کالبدی*، ۶ (۳)، صص. ۱۲۷-۱۵۰.
- آیشم، معصومه (۱۳۹۹). *واکاوی تاثیرات کلان روندها بر آینده شهر ایرانی-اسلامی با رویکرد تحلیل ساختاری و سناریو نگاری (مطالعه موردی: بافت تاریخی تبریز)*. *مجله فرهنگ، معماری و شهرسازی اسلامی*، ۵ (۲)، صص. ۱۹۴-۲۰۷.
- برازنده، ابوالفضل (۱۳۹۷). *بررسی و تحلیل شهر کاشان بر اساس شاخص های ایرانی اسلامی شهر خلاق*. پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، استاد راهنما: محمدحسین رحمتی، پردیس فارابی قم.
- بلالی اسکویی، آریتا (۱۳۹۸). *شهر اسلامی، از نظریه تا بیانیه*. قزوین: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- بلالی اسکویی، آریتا؛ کی‌نژاد، محمد علی و زکی‌پور، نجمه (۱۳۹۹). *تبیین مولفه ها و شاخص های شهر امن با رویکرد اسلامی*. *فصلنامه پژوهش‌های معماری اسلامی*، ۲۶، صص. ۱۲۵-۱۵۲.
- پوراحمد، احمد و موسوی، سیروس (۱۳۸۹). *ماهیت اجتماعی شهر اسلامی*. *فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی*، ۲، صص. ۱-۱۲.
- تقوایی، مسعود و نوروزی اورگانی، اصغر (۱۳۸۶). *تحلیلی بر چگونگی توزیع فضایی امکانات، خدمات و سطح‌بندی دهستان‌های استان چهارمحال و بختیاری*. *مجله علوم انسانی*، ۲۴.
- جعفرزاده، فاطمه (۱۳۹۹). *مدل یابی روابط ساختاری بین رهبری خدمتگزار و فرآیند مدیریت دانش با نقش میانجی تفکر خلاق مدیران در دبیرستان‌های شهرستان خوی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشگاه آزاد واحد خوی.
- حاتمی نژاد، حسین؛ پوراحمد، احمد؛ زیاری، کرامت الله و بهبودی مقدم، حسین (۱۳۹۹). *پویش فضایی شهر اسلامی براساس نظریه پیچیدگی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر تهران)*. *فصلنامه مطالعات شهر ایرانی-اسلامی*، ۱۰ (۳۷)، صص. ۴۱-۸۳.
- داداش پور، هاشم و عادل، زینب (۱۳۹۴). *سنجش ظرفیت های تاب آوری در مجموعه شهری قزوین*. *دوفصلنامه علمی و پژوهشی مدیریت بحران*، ۸، صص. ۷۳-۸۴.

- ربانی خوراسگانی، علی؛ ربانی خوراسگانی، رسول؛ ادیبی، مهدی و موذنی، احمد (۱۳۹۰). بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور (مطالعه موردی: اصفهان). *مجله جغرافیا و توسعه*، ۲۱، صص. ۱۵۹-۱۸۰.
- رهایی، امید (۱۳۹۲). هویت فرهنگی و اثرات آن بر روش های بومی تهویه طبیعی بازار قدیم دزفول راسته صنعتگران. *مجله باغ نظر*، ۲۴، مرکز تحقیقات هنر، معماری و شهرسازی، صص. ۳۹-۴۶.
- زیاری، کرامت الله؛ واحدیان بیکی، لیلا و پرنون، زیبا (۱۳۹۰). تحلیلی بر بحران زیست محیطی و توزیع مکانی-فضایی سبزی شهر تهران. *مطالعات پژوهش های شهری و منطقه ای*، ۴ (۴)، صص. ۱۰۱-۱۱۴.
- سامری، مریم؛ روشنائی، علیرضا؛ دستیار، شکوفه و محمودی، مهنوش (۱۳۹۶). نشانه شناسی در منظر شهرهای ایرانی - اسلامی (مطالعه موردی: شهر دزفول). اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار.
- شانظری، فریبا و تیموری، عارفه (۱۳۹۳). بررسی و تبیین الگوهای سیما و منظر شهر های ایرانی اسلامی (مطالعه موردی: شهر دزفول). اولین همایش ملی در جستجوی شهر فردا.
- شهرداری دزفول (۱۳۹۹). مناطق شهرداری، <http://www.dezful.ir>
- فتوحی مهربانی، باقر؛ کلانتری، محسن و رجایی، سیدعباس (۱۳۹۵). شهر خلاق و شاخص های شهر خلاق ایرانی. *فصلنامه جغرافیا*، ۱۴ (۵۱)، صص. ۱۰۱-۱۱۸.
- کلانتری خلیل آباد، حسین؛ حقی، مهدی و دادخواه، محسن (۱۳۹۳). مؤلفه های اجتماعی الگوی شهرسازی ایرانی و اسلامی. *مجله نقش جهان*، ۴ (۱)، صص. ۱۷-۲۶.
- مجنونی توتاخانه، علی (۱۳۹۹). شناسایی و تحلیل پیشران های کلیدی موثر بر شکل گیری شهرهای خلاق میانه اندام با استفاده از آینده پژوهی. *مجله هویت شهر*، ۱۴ (۴۳)، صص. ۷۵-۸۸.
- مختاری ملک آبادی، رضا؛ مرصوصی، نفیسه؛ علی اکبری، اسماعیل و امینی، داود (۱۳۹۴). شاخص های بومی شهر خلاق با رویکرد ایرانی اسلامی. *فصلنامه جغرافیا*، ۱۳ (۴۷)، صص. ۱۶۱-۱۷۷.
- مختاری، رضا؛ موذنی، احمد و جلیلیان، بهنام (۱۳۹۹). سنجش میزان خلاقیت شهری بر مبنای شاخص های ایرانی اسلامی در کلانشهر اصفهان با استفاده از مدل تصمیم گیری چندشاخصه ویکور. *فصلنامه علمی برنامه ریزی فضایی*، ۱۰ (۱)، صص. ۴۳-۶۶.
- مشکینی، ابوالفضل؛ علی پور، سمیه و حاجی زاده، مریم (۱۳۹۹). تبیین سطوح خلاقیت شهری در نظام شهری کلان شهرها (مطالعه موردی: کلانشهر کرج). *پژوهش های جغرافیای انسانی*، ۵۳ (۲)، صص. ۳۸۵-۴۰۰.
- مطلبیان، خسرو و رحمانی، بیژن (۱۳۹۹). برنامه ریزی و رهبری خلاق در شهر ایرانی اسلامی و ارتباط آن با خلاقیت شهری. *فصلنامه آمایش محیط*، ۵۰، صص. ۱۱۱-۱۳۲.
- نژاد ابراهیمی، احد و فرشچیان، امیرحسین (۱۳۹۴). تعاملات اجتماعی، راهبردی بسوی ارتقاء سطح کیفی شهر خلاق اسلامی، همایش ملی معماری و شهرسازی ایرانی اسلامی، صص ۱-۱۲.
- نقی زاده، محمد (۱۳۸۹). تاملی در چیستی شهر اسلامی. *فصلنامه اطلاعات شهر اسلامی*، ۱ (۱)، صص. ۱-۱۴.
- Amcoff, J., Wes tholm, E. (2007). Unders tanding rural change -demography as a key to the future. *Journal of Futures*, 39 (4), pp. 363-379.
- Budiman, H. (2019). The Development of Islamic City Thinking, MATEC Web of Conferences, stanbul. <https://doi.org/10.1051/mateconf/201928002005>.
- Cerisola, S., Panzera, E. (2021). Cultural and Creative Cities and Rggoonll Eoonomcc Effinnnyy: Conxxx Conditions as Catalyzers of Cultural Vibrancy and Creative Economy. *Sustainability*, 13, 7150. <https://doi.org/10.3390/su13137150>.
- Connor, J., Gu, X., and Kho Lim, M. (2020). Creative cities, creative classes and the global modern, City, Culture and Society, <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2020.100344>.
- Dabbour, L. M. (2021). Morpholo gy of quarters in traditiona l Arab Islamic city: A case of the traditional city of Damascus. *Frontiers of Architectural Research*, 10, pp. 50-65.
- Durmaz, S. B. (2015). Analyzing the Quality of Place: Creative Clusters in Soho and Beyoglu. *Journal of Urban Design*, 20 (1), pp. 93-124.
- Evers, D. (2010). Scenarios on the spatial and economic development of Europe. *Futures*, 42 (8), pp. 804-816.
- Florida, R. (2014). The creative class and economic development. *Economic Development Quarterly*, Vol. 28 (3), pp. 196 -205.
- Han, D., Song, Y., Wang, E., Liu, H., and Fang, R. (2021). Multiple dimensions of urban design developme nt from a practice perspective: A case study of an institute in Nanjing. *Frontiers of Architectural Research*, (2021) 10, pp. 79-91.
- Healey, P. (2015). Civil society enterprise and local development. *Planning Theory & Practice*, 16 (1), pp. 11-27.

- Jopek, D. (2014). Good City Form, Creative New York, The Idea of Creative City, The Urban Policy Debate Conference. held in Krakow, 17-18, pp.182-187.
- Kozina, J., Bole, D., and Tiran, J. (2020). Forgotten values of industrial city still alive: What can the creative city learn from its industrial counterpart?, *City, Culture and Society*, www.elsevier.com/locate/ccs.
- Landry, C. (2008). *The Creative City It is Origin and Future Urban Design*, UK Comedia.
- Letaifa, S. B. (2015). How to strategize smart cities: Revealing the SMART model. *Journal of Business Research*, 68 (7), pp. 1414-1419.
- Moriarty, P., Honnery, D. (2015). Future cities in a warming world. *Futures*, 66, pp. 45-53.
- Mouratidis, K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being, *Cities* 115 (2021), 103229.
- Pamucar, D., Cirovic, G. (2015). The selection of transport and handling resources in logistics centers using Multi-Attributive Border Approximation area Comparison (MABAC). *Expert Systems with Applications*. 42 (6), pp. 3016-3028.
- Richard, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85 (2020), 102922.
- Rodrigues, M., Mario, F. (2018). Measuring the Performance in Creative Cities: Proposal of a Multidimensional Model, *Sustainability*, 10, 4023; doi:10.3390/su10114023.
- Sasaki, M. (2008). Developing Creativ Cities Through Networking, World Creativ Cities Forum 2008 in Osaka, PP. 3-15.
- Toutakhane, A. M., Mofareh, M. (2017). Inves tigation and evaluation of spatial patterns in Tabriz parks using landscape metrics. *Journal of Urban and Environmental Engineering (JUEE)*, 10 (2), pp. 263-269
- UNESCO. (2021). Unesco Creative Cities Network Call for Applications, APPLICATION GUIDELINES 2021.
- nnn ooo A. (2008). The mrrge of hlr raavvve yyyyoome rfflccoons on urbnn brnndnrng nnTurnn Draft; final version published in *Cities*, 25 (6), PP. 370-382.

References

- Aftab, A., Nazmfar, H., Ghafarigilande, A., and Mousavi, M. (2018). Planning and Formulating Solutions for the Realization of Creative Cities in Iran (Case Study: Urmia City). *GeoRes*. 32 (4), pp.188-209. [In Persian]
- Amcoff, J., Wes tholm, E. (2007). Unders tanding rural change -demography as a key to the future. *Journal of Futures*, 39 (4), pp. 363-379.
- Amini Gheshlaghi, D., marsusi, N., and Lotfi, A. (2021). Assessment and Ranking of Creative City Planning in 22 Districts of Tehran Metropolis. *Physical Social Planning*, 8(3), pp. 127-150. [In Persian]
- Amini, D. (2017). *Explain and Adaptation the Spatial Indicators of Creative City in Tehran Metropolis*. Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the requirement for the Degree of PhD in Geography and Urban Planning, Payame Noor University of Tehran. Supervisor: Mokhtari & Marsousi. [In Persian]
- Ayeshm, M. (2020). An Analysis of the Megatrends Effects on the Future of the Iranian-Islamic City through Structural Analysis and Scenario Planning: A Case Study of the Historical Context of Tabriz. *CIAUJ*. 5 (2), pp. 195-207. [In Persian]
- Balali Oskooi, A. (2019). *Islamic city, from theory to statement*. University Jihad Publications, Qazvin. [In Persian]
- Balali Oskuee, A., Keynejad, M., and Zakipour, N. (2020). Manifesting the Concept of Water in the Paradise of Quran and Persian Garden. 8 (1), pp. 125-152. [In Persian]
- Barazandeh, A. (2018). *Investigation and Analysis of the Situation of Kashan City Based on Islamic Iranian Indicators of the Creative City*. A thesis submitted to the Graduate Studies Office in partial fulfillment of the requirements for The degree of Master in Management Business Management Discipline, Farabi Pardis of Tehran, Supervision: Rahmati. [In Persian]
- Budiman, H. (2019). The Development of Islamic City Thinking, MATEC Web of Conferences, stanbul. <https://doi.org/10.1051/mateconf/201928002005>.
- Crrsso,, ,, Pnneer,, E. (2021). Cuuuulll nnd Craavvve Csssnd Rggonll Eoonomcc Effinnnyy: Conxxx Conditions as Catalyzers of Cultural Vibrancy and Creative Economy. *Sustainability*, 13, 7150. <https://doi.org/10.3390/su13137150>.
- Connor, J., Gu, X., and Kho Lim, M. (2020). Creative cities, creative classes and the global modern, *City, Culture and Society*, <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2020.100344>.
- Dabbour, L. M. (2021). Morpholo gy of quarters in traditiona l Arab Islamic city: A case of the traditional city of Damascus. *Frontiers of Architectural Research*, 10, pp. 50-65.
- Dadashpour, H., Adeli, Z. (2015). Measuring resilience capacities in Qazvin urban complex. *Scientific and research journal of crisis management*, 8, pp. 73-84. [In Persian]
- Dezful Municipality. (2020). <http://www.dezful.ir>. [In Persian]
- Durmaz, S. B. (2015). Analyzing the Quality of Place: Creative Clusters in Soho and Beyoglu. *Journal of Urban Design*, 20 (1), pp. 93-124.
- Evers, D. (2010). Scenarios on the spatial and economic development of Europe. *Futures*, 42 (8), pp. 804-816.

- Florida, R. (2014). The creative class and economic development. *Economic Development Quarterly*, 28 (3), pp. 196–205.
- Fotouhi Mehrabani, B., Kalantari, M., and Rajaei, S. A. (2017). Creative City and presenting Iranian Creative City Index. *Geography*, 14 (51), pp. 101-118. [In Persian]
- Han, D., Song, Y., Wang, E., Liu, H., and Fang, R. (2021). Multiple dimensions of urban design development from a practice perspective: A case study of an institute in Nanjing. *Frontiers of Architectural Research*, 10, pp. 79-91.
- Healey, P. (2015). Civil society enterprise and local development. *Planning Theory & Practice*, 16 (1), pp. 11-27.
- Hetami Nejad, H., Pourahmad, A., Ziari, K., and Behboodi Moghadam, H. (2019). Spatial dynamics of the Islamic city based on the theory of complexity; Case study: Central part of Tehran. *Islamic Iranian city studies*, 9 (37), pp. 41-52. [In Persian]
- Jafarzadeh, F. (2020). *Modeling the Structural Relationships between Servant Leadership and Knowledge Management Process with the Mediating Role of Creative Thinking of Managers in Khoy High Schools*. M.Sc. Thesis, Khoy Branch of Azad University. [In Persian]
- Jopek, D. (2014). Good City Form. Creative New York, The Idea of Creative City, The Urban Policy Debate Conference. *held in Krakow*, 17-18, pp.182-187.
- Kalantari Khalilabad, H., Haghi, M., and Dadkhah M. (2014). Social Components of Islamic-Iranian Urban Planning Pattern. *Naqshejahan*. 4 (1), pp. 17-26. [In Persian]
- Kozina, J., Bole, D., and Tiran, J. (2020). Forgotten values of industrial city still alive: What can the creative city learn from its industrial counterpart?, *City, Culture and Society*, www.elsevier.com/locate/ccs.
- Landry, C. (2008). *The Creative City It is Origin and Future Urban Design*, UK Comedia.
- Letaifa, S. B. (2015). How to strategize smart cities: Revealing the SMART model. *Journal of Business Research*, 68 (7), pp. 1414-1419.
- Majnouni Totakhaneh, A. (2019). Identifying and analyzing the key drivers affecting the formation of creative cities in the middle of the city using future research. *Journal of City Identity*, 14 (43). pp. 75-88. [In Persian]
- Meshkini, A., Alipour, S., and Hajizadeh, M. (2020). Explaining the Levels of Urban Creativity in the Metropolitan Cities (Case study: Karaj metropolis). *Human Geography Research*, 52 (2), pp. 385-400. [In Persian]
- Mokhtari Malekabadi, R., Marsousi, N., Ali Akbari, A., and Amini, D. (2015). Explaining the criteria for localization of spatial indicators of creative city space with Iranian-Islamic approach. *Islamic Iranian city studies*, 6 (22), pp. 23-39. [In Persian]
- Mokhtari, R., Moazzeni, A., and Jalilian, B. (2020). Assessing the Degree of Urban Creativity based on Iranian-Islamic Indices in the Metropolis of Isfahan using the Multi-indicator Decision-making Model of VIKOR. *spatial planing*, 10 (1), pp. 43-66. [In Persian]
- Moriarty, P., Honnery, D. (2015). Future cities in a warming world. *Futures*, 66, pp. 45-53.
- Motalebian, K. h., Rahmani, B. (2020). Creative Planning and Leadership in Iranian-Islamic City and its Relationship with Urban Creativity. *Amayesh Journal*, 13(50), pp. 111-132. [In Persian]
- Mouratidis, K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being, *Cities* 115 (2021), 103229.
- Naghizadeh, M. (2011). A Reflection in the Essence of the Islamic City. *Journal of Studies On Iranian - Islamic City*, 1(1), pp. 1-14. [In Persian]
- Nezhadebrahimi, A., Farshchian, A. H. (2015). Social interactions, a strategy to improve the quality of the Islamic creative city. National Conference on Iranian-Islamic Architecture and Urban Planning, pp. 1-12. [In Persian]
- Pamucar, D., Cirovic, G. (2015). The selection of transport and handling resources in logistics centers using Multi-Attributive Border Approximation area Comparison (MABAC). *Expert Systems with Applications*. 42 (6), pp. 3016–3028.
- Pourahmad, A., Mousavi, S. (2010). The Social Nature of the Islamic City. *Iranian Islamic City Studies Quarterly*, 2, pp. 1-12. [In Persian]
- Rabbani Khorasgani, A., Rabbani Khorasgani, R., Adibi Sedeh, M., and Moazani, A. (2011). Investigating the role of social diversity in creating creative and innovative cities (Case study: Isfahan). *Geography and Development*, 9 (21), pp. 159-180. [In Persian]
- Rahai, A. (2013). Cultural identity and its effects on indigenous methods of natural ventilation in the old market of Dezful, the order of craftsmen. *Garden of Opinion*, 10 (24), pp. 39-46. [In Persian]
- Richard, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85 (2020), 102922.
- Rodrigues, M., Mario, F. (2018). Measuring the Performance in Creative Cities: Proposal of a Multidimensional Model, *Sustainability* 2018, 10, 4023; doi:10.3390/su10114023.
- Sameri, M., Roshanai, A., Dastyar, S. h., and Mahmoudi, M. (2017). Semiotics in the perspective of Iranian-Islamic cities, a case study of Dezful. the first national conference on geography, urban planning and sustainable development. [In Persian]

- Sasaki, M. (2008). Developing Creativ Cities Through Networking, World Creativ Cities Forum 2008 in Osaka, PP. 3-15.
- Shanazari, F., Teymouri, A. (2014). Investigating and explaining the patterns and landscape of Iranian Islamic cities (case study: Dezful city). the first national conference in search of tomorrow city. [In Persian]
- Taqvae, M., Nowruz Avargani, A. (2007). An Analysis of the Spatial Distribution of Facilities, Services and Leveling of Villages in Chaharmahal and Bakhtiari Province. *Journal of Humanities*, No. 24. [In Persian]
- Toutakhane, A. M., Mofareh, M. (2017). Inves tigation and evaluation of spatial patterns in Tabriz parks using landscape metrics. *Journal of Urban and Environmental Engineering (JUEE)*, 10 (2), pp. 263-269
- UNESCO. (2021). Unesco Creative Cities Network Call for Applications, APPLICATION GUIDELINES 2021.
- nnn ooq A. (2008). The mrrge of hle rr aavve yyyoome rfflcsoos on urbnn brndnng nnTurnn rr ff;; *final version published in Cities*, 25 (6), PP. 370-382.
- Ziari, K., Vahedian Beiki, L., and Pernon, Z. (2012). An analysis of the environmental crisis and spatial distribution of green space in Tehran. *Regional Urban Studies and Research*, 4 (14), pp.101-114. [In Persian]

نحوه استناد به این مقاله:

صفایی پور، مسعود و حاجی پور، نازنین (۱۴۰۱). سنجش و ارزیابی میزان خلاقیت شهری بر مبنای مولفه‌های ایرانی-اسلامی در شهر دزفول. *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۳(۹)، صص. ۲۵-۱. DOI:10.22124/gscaj.2022.21152.1128

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

